

PIRAMIDA

NEODVISNA REVIJA ZA POLITIČNA, SOCIALNA,
KULTURNA VPRAŠANJA IN LEPOSLOVJE

LETO I.

ŠTEV 3.

V S E B I N A :

Slovenska politika in slovenska kultura. — DR. ERNEST SCHWARZ: Doživljanje umetnosti ob francoski gotiki. — RUŽA LUCIJA PETELINOVA: Mrtvi pevec. — VINKO ŽITNIK: Zasekane so vame svetle rane. — JAN BAUKART: Jaz nimam duše. — IVO ŠORLI: Dve zgodbi o njivah (Sila, Rešena parcela). — RADIVOJ REHAR: Vrnitev v začetek. — DANILO GORINŠEK: Mati žanje. — DR. V. KRALJ: Mariborska drama v sezoni 1935/36. — RADIVOJ REHAR: Ponesrečen eksperiment francoske zunanje politike. — OBZORNIK: Slovenski jubileji: Tristopetdesetletnica smrti Primoža Trubarja. — Spomini na pokojne: Josip Šuman, Božidar Šiftar, Matej Slekovec, Božidar Raič. — GLASBA: Mariborsko glasbeno življenje v pretekli sezoni (Nadaljevanje) V. M. — Politični zapiski: Naša revija in politika. — Razni zapiski: Naše knjižnice, Skupne banovinske trošarine, Roman iz življenja splavarjev, Monografija o Ivanu Groharju, Posmrtna razstava Gvajčevih slik.

1 9 3 6

MARIBOR

J U L I J

Revija „PIRAMIDA“ izhaja v začetku vsakega meseca.

Naročniki kolekcije knjig za poslovno leto 1936/37 jo prejema**jo brezplačno**, za ostale naročnike stane naročnina za vse leto 60 Din, za pol leta 30 Din, za četrt leta 15 Din. Posamezna številka 7 Din.

Uredništvo in uprava v Mariboru, Prečna ulica 3/I.

Izdaja in zalaga: Založba »Piramida« v Mariboru.

Predstavnik in urednik: Radivoj Rehar, pisatelj in publicist v Mariboru.

Tiska: Mariborska tiskarna d. d. v Mariboru.

Predstavnik: Stanko Detela v Mariboru.

NAROČNIKE NAŠIH KNJIG obveščamo, da se je tiskanje »Semisirisa« zaradi začetnih tehničnih težkoč in naraščajoče naklade malo zakesnilo. Knjigo prejmete takoj, čim bo izgotovljena.

ZALOŽBA „PIRAMIDA“ V MARIBORU, PREČNA ULICA 3/I.

Za prvo poslovno leto, ki se je začelo 1. maja l. 1936. in se konča 30. aprila l. 1937., izdamo za svoje naročnike štiri obsežne, najmoderneje opremljene knjige, in sicer:

Radivoja Reharja »SEMISIRIS«, utopični, a realno pisani roman, ki izide meseca julija letos;

Essada Beya »NIKOLAJA II.«, oris življenja in tragičnega konca zadnjega ruskega carja v neverjetno živem in romanu se približajočem opisu svetovno slavnega avtorja in prevodu Pavla Pirina, ki izide meseca septembra;

Radivoja Reharja »SIDO SILANOVO«, realistični roman iz naše povojne sodobnosti v Mariboru in Dravski dolini z opisi mnogih znanih oseb in dogodkov, ki izide meseca decembra;

Emila Ludwiga »NIL«, življenjepis svetega veletoka v Afriki od izvirka do ustja in skozi dobe zgodovine, po znanem sijajnem pripovednem načinu Emila Ludwiga in lepem prevodu Pavla Pirina, ki izide meseca marca prihodnjega leta.

Mesečnik »PIRAMIDO«, prvo in edino revijo v Mariboru, prejmejo naročniki teh štirih knjig brezplačno, ostali naročniki pa po naročniški ceni 60 Din na leto.

Naročnina za vse štiri knjige (in revijo) znaša: vezane v platno 240 Din ali 20 Din na mesec; vezane v polusnje 300 Din ali 25 Din na mesec; broširane 192 Din ali 16 Din na mesec. Kupljena v knjigarnah stanejo dela 40% več.

Naročajte in pridobivajte naročnike! Zahtevajte prospekte! Plačajte v redu naročnino, da se ne naberejo zaostanki v škodo naročnika in založbe!

Naročila sprejema: Založba »Piramida«, Maribor, Prečna ul. 3/I.

Marmelade in želeji

z
Opekta

Nayaden zavojček za približno
1 kg marmelade, cena Din 4,-

Navodila dobite pri Vašem trgovcu!
Razpošilja: Dr. A. Oetker, Maribor.

Janezek

je vedno kavalir

napram svoji sestrici. Vse z njo deli po bratovsko: igrače, jedila, piškote in druge sladkarije. Le kadar dobi v roke zavitek čokolade Mirim, takrat si prevzet od njene dobrote ne more pomagati in poje vse sam. Kdor pozna sladkosti čokolade Mirim, se Janezku prav nič ne čudi, saj je

MIRIM
KRALJICA ČOKOLADE

Čas vkuhanja je tu!

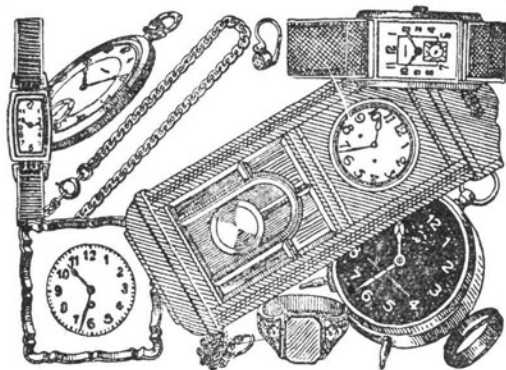
Znižali smo ceno „Weckovim“
kozarcem

Pinter & Lenard

železnina
Maribor, Aleksandrova cesta

Ure in zlatnina na obroke!

M. JLGGER-JEV SIN

urar in juvelir

MARIBOR
GOSPOSKA ULICA 15

**Obiskovalcem »Mariborskega tedna«, vsem tujcem
in domačinom priporočamo:**

KAVARNA
ASTORIA
MARIBOR
GRAJSKI TRG

HOTEL
„OREL“
MARIBOR
GRAJSKI TRG

Restavracija — hotel
„NOVI SVET“
Maribor, Jurčičeva ulica 7
Telefon 27-25 Lastnik: J. Povodnik

Hotel s 15 sobami, vse na novo preurejene. Penzion dnevno od Din 35— naprej. Potniki in šoferji 10% popusta. Restavracija na novo preurejena, kuhinja dunajska, dalmatinska in italijanska. Velik vrt za goste (žardin). Vsak dan sveže morske ribe. Štajerska in dalmatinska izborna vina. Prvovrstno ležak-pivo.

Kavarna
„BRISTOL“
MARIBOR - VETRINJSKA ULICA
Lastnica: Katica Golob

Shajališče vseh meščanskih slojev. Krasen senčnat vrt. Na razpolago veliko časnikov in revij.

Edini
Avtomatični buffet
v Mariboru

(palača Hranilnice Dravske banovine)

nudi po najnižjih cenah prvovrstna toplá in mrzla jedila in vseh vrst pijače. Priporoča se vsem domačinom in tujcem!

Restavracija UNION
MARIBOR - Aleksandrova 3

Vedno sveže unionsko ležak-pivo. Prvovrstna kuhinja. Velik senčnat vrt. — Restavracija ima lastne paviljone na veseličnem prostoru Mariborskega tedna.
Restavrater: Lojze Lisjak

GRAJSKI KINO - KAVARNA - KINO RESTAVRACIJA - KINO BAR Maribor, Grajski trg 1 Telefon 22-19

Najlepši kino in najlepši bar v naši državi. Izborna restavracija, prvovrstna kavarna. VARIJETE. Vsak dan koncert, ples, zabava, varijete predstave.

KINO: začetek dnevno ob delavnikih ob 4., $\frac{3}{4}$ na 7. in $\frac{3}{4}$ na 9.; ob nedeljah in praznikih ob $\frac{1}{2}$ 3., $\frac{1}{2}$ 5., $\frac{3}{4}$ na 7. in $\frac{3}{4}$ na 9. uro.

KONCERT: v kavarni dnevno ob 8. uri, ob nedeljah in praznikih tudi od 5. do 7. ure popoldan, s plesom in varijete-sporodom. BAR: začetek dnevno ob 11. uri zvečer.

DNEVNO KONCERT — PLES — ZABAVA — VARIJETE
LASTNIKI: GUŠTINOV I DEDIČ I

lepe tiskovine
izdeluje

podravska
tiskarna
maribor
gregorčičeva 6
telefon 2038

Svileno triko perilo in
nogavice vedno poceni pri

C. Büdefeldt

Maribor, Gosposka 4-6

RUDOLF KOMPARA

SPLOŠNO MIZARSTVO

Moderne notranje opreme sob, salonov, pisarn, portalov in stavbena dela
Zaloga pohištva lastnoročnih izdelkov

Maribor - Aleksandrova cesta 48

Razstavlja tudi na jubilejnim V. Mariborskem tednu od 1. do 9. avgusta 1936

TRGOVINA ČEVLJEV

Kosta Vukasinovič

Maribor, Aleksandrova cesta 13

priporoča svojo bogato izbiro vseh
vrst čevljev: moških, ženskih in
dečjih po najnižjih cenah.

Ko prihajate v Maribor
zglasite se tudi pri nas

v Trgovskem domu

mi Vam bomo raz-
kazali novo modo
za jesen in zimo!

JOSIP KARNIČNIK

TOVARNIŠKA ZALOGA PERILA, MODNA TRGOVINA

MARIBOR GLAVNI TRG 11

TOVARNIŠKA ZALOGA »SOKO« OBLEK

Mesečnik

»Piramida«

je edina revija za politična, socialna, kulturna vprašanja in leposlovje v Mariboru in na vsem ozemlju bivše Spodnje Štajerske. Razširjen je po vsej Sloveniji in med Slovenci po ostalih krajih Jugoslavije.

Zato imajo v »PIRAMIDI«

oglasi najboljši uspeh

Posebna prednost oglaševanja v reviji je, da leži vsaka številka po kavarnah in drugih javnih lokalih ves mesec in se vsi izvodi stalno hranijo ter ne mečejo proč, kakor dnevniki in tedniki. Oglasi se sprejemajo po oglasni tarifi za enkratno in večkratno objavo do zadnjega vsakega meseca. Pri večkratni objavi popust.

Podjetniki! Oglašujte v naši reviji!
Naročniki! Kupujte pri naših inserentih!

Naročajte našo revijo in naše knjige! Zahtevajte jo v kavarnah in drugih javnih lokalih!
Priporočajte jo svojim prijateljem in znancem!

Kdor pridobi v svojem krogu pet naročnikov za samo revijo, jo sam prejme vse leto brezplačno! Kdor pridobi pet naročnikov za vso zbirko (4 knjige in revijo), prejme brezplačno vso zbirko! Naročila sprejema:

Uprava »Piramide«, Maribor, Prečna ul. 3/I

SLOVENSKA POLITIKA IN SLOVENSKA KULTURA

V slovenskem javnem političnem življenju, vzraslem iz provincialnega diletantizma avstrijskih kronovinskih razmer brez močne samozavesti narodne enotnosti in celotnosti, se je že skoraj tradicionalno ukoreninilo mišljenje, da je politika nekaj strogo ločenega od kulture in celo gospodarstva, nekaj kar visi preprosto v zraku in je samo sebi namen.

V skladu s tem mišljenjem so se postavljali naši politiki na čelo po veliki večini ljudje, ki nimajo s slovensko kulturo kot dušo naroda nobenih stikov, ali pa vsaj silno rahle in skoraj docela zabrisane. Samo pred svetovno vojno smo imeli nekaj malih izjem v političnih delavcih, ki niso bili le profesionalni politiki, marveč tudi večji ali manjši aktivni kulturni tvorci. Njihov vpliv se je koristno odražal, in reči moremo, da je bila takratna slovenska politika (kljub vsem revnim razmeram) napram sedanji do skrajnosti dekadentni, skoraj klasična. Imela je vsaj trdna načela, določene cilje in se ni lovila tako izgubljeno za trenutno režimsko konjunkturo, kakor se sedanja.

Da je ta delitev politike od kulture in politikov od kulturnih delavcev od temelja do vrha napačna, pričenjajo spoznavati celo že širše množice. Brez obotavljanja lahko trdimo in tudi dokažemo, da izvira vsa neizmerna uboščina in pokvarjenost naše slovenske sodobne politike in vse iz tega se rodeče, že skoraj nepopravljivo zlo, prav iz te usodne, napačne delitve. Samo zaradi nje se je moglo zgoditi, da so se nam vrinili kot politični voditelji na prva mesta ljudje, ki nimajo s slovensko kulturo nobene zveze, katerim je ta kultura tuja ali celo nepotrebna potrata. V resnici je pa le kultura naroda njegova prva in edina najdragocenejša vsebina. Zato so taki kulturni politiki ne le brez korenin v narodovi kulturi, ampak tudi v celotnem narodu kot etniški celoti.

Šele po tej ugotovitvi nam postane razumljivo, zakaj se love naši sodobni slovenski politiki le za osebno-strankarskimi uspehi, zakaj ne poznajo niti najsvetejših interesov naroda, katere prodajajo ali vsaj skušajo prodajati vsakomur, kdor jih hoče kupiti in za vsako ceno. Samo na ta način si moremo razložiti drugače nerazumljivo resnico, da naše slovenske politične stranke že od l. 1918. tekmujejo med seboj, katera se bo bolj prikupila tej ali oni beograjski klikki in ji delala za ubogo ceno enega ali dveh ministrskih portfeljev in nekaj eksponentov na mestih domače politične uprave.

To ponujanje uslug vsakemu režimu, naj bo demokratičen, napol demokratičen ali celo diktatorski, je podobno že ponujanju pocestnic. In čim sede prva na toplo, že trka na beograjska vrata druga, pripravljena prodati sebe

in nas še ceneje. Pri tem so zlicitirale naše politične stranke svojo in našo ceno že tako nizko, da niže skoraj sploh ni več mogoče. Posledice plačuje seveda ves naš narod z gospodarskimi, socialnimi, kulturnimi in drugimi razmerami, katerih ni treba še posebej opisovati: z vsak dan obupnejšo gmotno, položajno in duhovno uboščino, vsestranskim nazadovanjem in obupnim propadanjem.

Politiki, ki bi bili kulturno zakoreninjeni v našem narodu in bi se globoko notranje zavedali, da narod ni le čreda volilcev in sem ali tja opredeljenih pristašev političnih strank, da je nasprotno živ organizem s svojsko, lastno duševnostjo in kulturo, okoli katere se šele organizira gospodarska in socialna družnost ter komaj nazadnje politika, prav gotovo ne bi tako mirne vesti in tako poceni, samo za osebno-strankarski dobiček prodajali najvitalnejših slovenskih narodnih interesov. Nasprotno, taki politiki bi vedeli, da so ti interesi nad osebno-strankarskimi, nedotakljivi, ter niso nikoli in nikomer naprodaj. Bili bi pripravljene za te interese žrtvovati celo skomine po prijetnosti sedenja v vladi. Odklonili bi vsako vabilo, ki za nas ni častno in ne nudi zadostnega zagotovila, da bodo naše potrebe in zahteve izpolnjene v največji mogoči meri sedanjega splošnega položaja. Bili bi skratka res voditelji naroda, v katere bi imel ta neomajno zaupanje, pripravljen podpreti jih ob vsaki priložnosti z vso svojo težo.

Zato je treba enkrat za vselej zavreči sedanje napačno mišljenje o potrebi stroge ločenosti politike od kulture kot jedra narodove duše ter postaviti tudi na vodilna politična mesta ljudi, ki so v narodni kulturi globoko zakoreninjeni. Prepričani smo, da ti ljudje ne bodo pocestniško prodajali svojih strank in vrhovnih vsenarodnih, gospodarskih, socialnih, kulturnih in ostalih koristi.

Na vodstvo naše politike mora priti duhovni cvet Slovencev, ker samo ta bo kos težkim nalogam, ki čakajo že osemnajst let zaman na rešitev. V našo parlamentarno delegacijo spadajo možje kulture, intelekta, etike in znanja, ne pa iz naše narodne bitnosti izkoreninjeni samopolitiki ter demagoški kampanilistični kričači in klakerji, katerih edina parlamentarna naloga je, da kriče »Živio!« na ukaz svojih generalov in so mimo tega pripravljene dirjati z njimi kakor rekorderski konji skozi vse mogoče imenske, idejne, nazorske in taktiške metamorfoze.

Ako pa hočemo to doseči, mora stopiti naš intelektualni svet iz svojega sedanjega položaja pasivnega opazovalca in kavarniškega kritika v areno aktivnega dela. Pred vsem bi bilo nujno potrebno sklicati vse slovenske kulturne delavce, da bi se v debati o naših razmerah ugotovil stvarni položaj, sestavil vrhovni narodni program in določila pot dela za bližnjo in daljno bodočnost. Položaj in čas zahtevata to kategorično, in kdor se ne bo odzval klicu interesov naroda v tej težki uri, bo še sam soodgovoren za nadaljevanje sedanje desorientiranosti in uboščine ter nadaljno propadanje vsega, kar smo si kljub vsemu vendarle še ohranili.

DOŽIVLJANJE UMETNOSTI OB FRANCOSKI
GOTIKI

Med predmeti, ki vzbujajo v dozorevajočem človeku močan vtis, so predvsem proizvodi likovne umetnosti. Če je kdo za tvorbe te vrste še posebno dovzeten, potem čuti ne samo potrebo, da bi jih videl čim več, ampak tudi še drugo, da si o njih ustvari sistematski pregled. Takrat išče vodnika, ki bi naj spravil red v mnogovrstnost pojavov in vtisov ter utrdil omahujočo sodbo o vrednosti tega, kar nudi likovna umetnost. Človek seže torej po kaki znani umetnostni zgodovini, čita monografije ter skuša dobiti razne zbirke kopij. Vse to nedvomno pospešuje umevanje umetnostnih vprašanj. Zlasti morejo dobri grafični posnetki plastik in reprodukcije slik posredovati o reproduciranih umetninah čisto primerne predstave. Glede prostorninskih tvorb arhitekture in vsega, kar je z njimi v zvezi, pa seveda odrečeta beseda in slika.

V splošnem smemo trditi, da so uspehi, ki jih doseže ljubitelj umetnosti po večletnem trudu, da bi se na opisani način izobrazil, naravnost žalostni. To občutimo živo, če posetimo kakšno veliko umetnostno galerijo. Materiala, ki se nam tam nudi v obilici, kratkomalo ne moremo obvladati; čutimo se potlačenega in naša sodba tiplje negotovo na vse strani. Če se v takem primeru ne zanesemo na svoj zdravi čut in se zaupamo nameščencu-vodniku, potem je naše razočaranje še večje. Imena in letnice kar frče po zraku in neprizadetemu gledalcu se nudi napol smešen, napol žalosten pogled na krdelo posetnikov, ki slede vodniku po dvoranah, se pri tem dolgočasijo ter so kljub vodniku brez vodstva.

Vprašanje, kako pridemo na področju likovne umetnosti končno vendarle do sodbe, ki ne priča samo o čisto osebni okusu in je vrh tega še zelo negotova, se očitvidno zaostruje v alternativni: ali si moraš pridobiti temeljite izobrazbe ali pa se moraš sploh odreči temu, da bi se z vso ljubeznijo bavil s predmeti likovne umetnosti, kolikorkrat se ti nudi za to prilika.

Poznamo pa še tretjo pot, ki jo je večkrat moči hoditi. Človek se pač postavi na lastne noge, skuša sam razmotrivati vse umetnine, ki so mu dostopne, ter si predočuje: To, kar je umetnik ustvaril v umetniški obliki, je predmet, ki dopušča najrazličnejše določbe. Predvsem je umetnina člen nekega razvoja, razvoja človeka, naroda ali pa vsega človeštva ter dovoljuje zato kot tak člen strogo znanstveno razmotrivanje. Prav tako je tudi čisto estetska ocenitev umetnine mogoča. Ta je, dasi jo je morda le s težavo mogoče doseči, vendarle lahko pravilna in sistematska, torej znanstvena. Umetnina pa je povrh še delo človeka, ki je hote ali nehote, zavedno ali nezavedno otrok svoje dobe. Vrednote in nevrednote, ki jih njegova doba ceni ali zametuje, se izražajo tako tudi v umetnikovem delu samem.

Na vsaki umetnini doumevamo torej razen zgodovinskih in estetskih vred-

not še mnogotere druge, in sicer prav tako lahko ali težko kot vrednote, ki nam jih nudi priroda ali življenje. Spreten vodnik nam bo mogel v vsakem primeru zelo koristiti. Deloma skuša to nalogo izvršiti tudi vzgoja, toda pozneje, in često mnogo prezgodaj, si moramo pomagati sami, brez vodstva. Če hočemo spoznati razne vrednote, ki nam jih nudi kakšna umetnina, pa moramo poprej izpolniti dva pogoja.

Prvi je ta, da si, če imamo priliko izbirati, ogledamo predvsem samo najznamenitejša dela. Kdor stopa n. pr. v Louvreu pridno in sistematsko od slike do slike, je že po eni uri zbežan, se dolgočasi in je s tem opravi. Svoj dragoceni čas zapravlja ob delih druge in tretje vrste, ki jih je v vsaki zbirki več ko preveč. Potem pa mu primanjkuje spočitosti duha in zbranosti, da bi se mogel največjim delom posvetiti s tisto silo doumevanja, s tisto intenzivnostjo gledanja in čustvovanja, ki mu je neobhodno potrebna, če hoče v umetnine duhovno pronikniti. S tem smo označili tudi že drugi pogoj. Ako je pred znamenitimi umetninami sam ob sebi umeven, je v drugih primerih zelo priporočljiv. Prvovrstna umetnina nam ne nudi samo ene, ampak obilico vrednot, zato je z naše strani potrebno, da ji posvetimo tako v umetniški zbirki kakor tudi v najskromnejši vaški cerkvi vso svojo pozornost, vso svojo pripravljenost duha in čustva, da moremo doumeti to, kar tiči v delih likovne in končno vsake umetnosti.

V nastopnih odstavkih poizkusim pokazati, kakšni so naši vtisi, če hočemo kako izredno umetnino na lastno pest doumeti.

Potujoči ljudje posečajo na svojih potovanjih po Franciji, sledeč dobri tradiciji, skoro izključno samo Pariz, in naš čisto moderni svet ne zagreši s tem nobene napake. Kdor hoče pogledati še kaj več, se zapelje v svetska kopališča severnovzhodne obale ali na riviero. Kako maloštevilni so na drugi strani tisti, ki posetijo najvažnejše kraje bližnje pariške okolice! Prav v teh pa se dvigajo tako krasne katedrale, da najdemo podobnih le malokje. Prestolnica Francije je bila pač najznamenitejša šola sholastike, dalje pa tudi eno najvažnejših žarišč duhovnega razvoja tiste dobe, ki jo smemo nazivati gotsko. Samo logično je, da okolica takega centra ni ohranila najčisteje samo tega, kar je njena doba učila, ampak je najjasneje in najočitneje izrazila tudi duha teh naukov, in sicer v vseh drugih pojavih življenja, ki ga je obvladoval ta duh. In k tem pojavom štejemo predvsem umetnost.

Ljubitelj umetnosti si je iz umetnostne zgodovine zapomnil predvsem dvoje dejstev: konstruktivno osnovo gotske stolnice in drugič vse tisto, kar je treba smatrati za okras zgradbe, tako okenske svišli, fijale, krogovičje in marsikaj drugega. Vse to nahajamo tudi v cerkvah, nastalih daleč od pravih središč duhovnega gibanja, ki se je razmahnilo bolj ali manj v istem času ko gradbeni slog gotike. Zato se bližamo območju najčistejše francoske

visoke gotike v pričakovanju, da najdemo zgradbe, ki nam pokažejo vse značilnosti gotskega sloga, kajpada v najvišji dovršenosti.

Toda malokdaj se zgodi, da nam nadkrili kaka stavba vse pričakovanje, ki smo ga gojili glede nje, v taki meri kakor vzorna cerkev visoke gotike v Chartresu, pa tudi katedrala v Toursu, Le Mansu, potem Notre Dame, St. Chapelle in druge. Če gledamo v duhu krasne cerkve Italije, počenši s stolnicami v Palermu in Mon Realeu, če se spominjamo cerkvâ v Rimu, Firenzi, Pisi, Milanu, Todiju, Assisiju, Perugiji itd., se zavedamo, da nima nobena teh stavb niti trohice tistega čustvenega obeležja, ki odlikuje n. pr. cerkev v Chartresu ali Toursu, prezbiterij v Le Mansu ali Notre Dame v Parizu.

Poizkusimo poiskati še vire posebnega čustvenega obeležja in silnega vtisa, ki ga povzročajo te katedrale.

Vsa osnova tlorisa, ki se je dosledno razvila iz romanskega sloga in je za umetnostni razvoj stavbe izredne važnosti, nima na ta vtis nobenega odločilnega vpliva. Običajno nam je opraviti s cerkvami z več ladjami, ki imajo tudi prečno ladjo; prezbiterij ima običajno dvojen obhod.

Podobno razvrstitev prostorov nam kaže n. pr. cerkev Saint Sernin v Toulouseu, ena izmed najmogočnejših stavb v romanskem slogu, ki nas pripravlja v neki meri na visoko gotiko. Njena glavna ladja je ozka in visoka. V prevladujoči vertikalnosti odkrijemo tu prvi element vtisa, ki ga povzroča visoka gotika. Ta vtis temelji na neki napetosti in razvnetosti, na nekem zbiranju misli. Popolno nasprotje Saint Serninu je n. pr. lepa romanska cerkev v Angoulemeu, ki povzroča s skoro italijansko širino in preglednostjo svoje osnove, kakor sploh skoro vse romanske in renesančne cerkve Italije, vtis sprožitve in pomirjenja ali bivanja in trdnega vztrajanja. V Saint Serninu doumemo torej prvi element razpoloženja, ki ga ustvarja visoka gotika — namreč *n a p e t o s t i n r a z v n e t o s t*.

Ta prvi razpoloženjski element napetosti in razvnetosti se seveda v visokogotski stavbi še silno ojačuje. Drugače vzbujajo v omenjenih romanskih zgradbah mnogoštevilnost razčlenjenih prostorov skoro samo estetsko čustvo s tem, da nudi v svoji mnogoterosti opazovalcu raznolike preglede. To velja za vse tiste gotske zgradbe, ki so dobro razsvetljene. Temu estetskemu užitku se pridružuje še vtis njene resnobe in dostojanstvenosti ter ogromna peza nagrmađenih kamenitih gmot.

Navedene vrednote so — to je treba posebej poudariti — skupne vsem cerkvenim stavbam, ki so zasnovane na veliko ter ojačujejo samo poseben vtis, ki ga povzročajo klasične katedrale francoske visoke gotike. Ta vtis izvira v poglavitnem iz dveh dejstev: iz barve starih steklenih oken in — človek bi skoro dejal — iz neke posebne temačnosti notranjih prostorov. Premotrimo predvsem moment temačnosti. Dejstvo je, da spoznaš v katedrali z okni, ki prepuščajo mnogo svetlobe, kljub navedenim vrednotam, ki nam jih nudijo, jasno in povsod vsestransko *o m e j e n o s t* prostora. Temu

dejstvu, katerega važnost bomo še spoznali, se pridružuje okolnost, da razločujemo v svetli cerkvi natančno ves ustroj stavbe ter ogromno silo stebrov in kamenitih kvadrov v vsej njihovi predmetni realnosti.

V katedrali, ki je primerno temačna, teh dveh stvari ni.

Bistvo konstrukcije, stebre, podpornike, rebrovsje in tudi stene razločujemo v njih obrisih samo kot prostor omejujoče elemente. Ob njih hiti pogled od podpornika, stebra in loka do drugih podpornikov, stebrov in lokov ter dojema skladno razvrščene prostore, katerih meje niso nikoli začrtane točno in s snovno trdoto, ampak so vedno le n e d o l o č n o označene. Svetlobni odtenki se vrste od črne teme do rahlega somraka in učinkujejo močno že sami po sebi. Čut za ogromno pezo gradbenega materiala je izginil. Če se ozremo iz prezbiterija proti vhodu, vidimo mogočen črn šiljast lok, iz katerega žare velikanska roža in šiljasta okna liki ogromni dragulji; v istem sijaju pa gore tudi okna glavne ladje, prezbiterija, stranskih obhodov itd. Barva teh iskrečih se in plamtečih oken je pri čisto klasičnih stavbah pretežno temnomodra. Toda k temu se še povrnemo.

Vtis teh elementov je edinstven in ni težko vsaj deloma dognati, zakaj je tako. To, kar dojemamo po zaznavah, je jarka, na nikak vidni medij vezana barvitost v obliki umetniškega gotskega krogovičja, ki ji daje teman breztelesni okvir. Ta lepo oblikovana barvitost žari v ogromnem prostoru, ki se razprostira in dviga mogočno in mnogovrstno na vse strani, n e da bi mogli njegove meje r a z l o č n o dojeti. Taki višji enoti barv v umetniških oblikah in zamračenega prostora ne najdemo v tej sočasnosti nikake primere ne v prirodi ne v drugih stavbenih umetninah.

Kakor rečeno vzbuja višja enota barve, oblike in prostora že sama po sebi tako silen vtis, ki ga pogloblja do edinstvenega doživetja še dejstvo, da miruje ob njem vsa naša zmožnost predstavljanja, ki nam drugače dobavlja ob vsakem silnem vtisu obilico spominskih predstav, veže nove dojme z našo izkušnjo, z zemeljskimi in čestokrat prezemeljskimi predstavami, jih izpopolnjuje in urejuje.

Če pazno premotrimo označena dejstva, smemo trditi nastopno: Notranjščina visokogotske cerkve n a p n e in p r e t r e s e dušo in ji hkratu, ko jo dviga s svojim sijajem, z a j e z u j e z izrednostjo svojih oblik priliv predstav, ki čakajo pred pragom zavesti. In tako nimajo te mogočne katedrale morda tega smisla, da bi z omejenimi sredstvi skušale izraziti neskončnost in nedvoumnost, ampak da pripravijo samo razpoloženje, da odpro vir, iz katerega morejo kipeti vsi tokovi pobožnosti do najgloblje mistične zamaknjenosti in vzhičenosti.

Medtem ko otvarja notranjščina cerkve pobožnemu človeku vse možnosti, da se dviga, pa zro zunaj z galerije stolpa visoki liki zlih duhov grozeče ali zlo snujoče na širono rodovitno ravan. To je strašna prispodoba o neprestani prisotnosti zla, ki mora tudi na manj vernega gledalca učinkovati z veliko silo.

Se bo nadaljevalo.

MRTVI PEVEC

*Vidim, prižgali rumene ste luči,
luči otožne za pot,
ki jo je žalost že prehodila
tolikokrat.*

*Jaz pa skrivaj sem v poslednji polnoči
stopil še k bezgu in urezal piščalko,
zvonko piščalko za pot,
ki je nikoli še nisem prehodil.*

*Mati, ne jokaj se! Zemlja je dobra,
zemlja — vesoljstva plesalka.
Ugasnite luči, da pesem zasviram!
Krožijo, krožijo živi planeti,
skozi vse mrtve gre vrisk in vihar,
vsem, ki v bodočnosti bodo spočeti,
v žilah vesoljstva že mleko vre v dar ...*

*Zložno korakajo konji pogrebni,
dobre živali, saj pač ne vedo,
da sem si belca za pot osedlal,
da sem s krvjo ga še vročo pojil,
da se vso noč je z viharji kosal
in kraj visoke poti zdaj se pase.
Tiho, počasi poganja in rase
iz mojih grudi mu detelje cvet.
V srcu pa čutim še zrna pšenična,
zrna za setev prostrano v ves svet ...*

*Kadar poljane spet žito pokrije,
deci pustite, naj vanje se skrije!
S prsti prozornimi strune vse bilja
z vetrom v zvenenje bova vzbudila,
o, in vsi malčki bodo imeli
pesem, ki vekomaj živa strujila
je iz razorov v poletne nam dni:
»Jaz sem življenje! — Pridite vsi!«*

ZASEKANE SO VAME SVETLE RANE . . .

*Zasekane so vame svetle rane,
iz njih polzijo srage, vroče, rdeče,
omamna bolečina kljuje, peče
me vse noči, od čakanj neprespane.*

*Le včasih kaplja upanja mi kane
v srce, ko mimo moje bele ječe
ponosno greš . . . Vsa v zubljih svetle sreče
trepečem, pojem, od slasti neznane.*

*Po tvoji sončni in cvetoči poti
mi noge hrepene. Čuj, v prošnji tihi
te kličem v svoji ranjeni samoti!*

*Smehljaji moji so ko tihi vzdih . . .
Daj, čuti jih! Glej, moje sanje vro ti
naproti ko raneči rožni dihi . . .*

JAN BAUKART

JAZ NIMAM DUŠE

*Jaz nimam duše . . . O, ne glej me s čudom,
saj to ni bogve kakšna važna stvar.
Mnog jo ima, pa mu za njo ni mar.
Le revež, kakor jaz, jo išče s trudom.*

*Ti dve imaš! A še ne veš ti tega?
Ne čutiš, da podvojen je utrip
srca, da ti lahkejši je vsak gib?
Ne čutiš moje duše, mene vsega?*

*Jo iščem ti v očeh, na ustnih žarnih —
tvoj najdem smeh, besed tu tvojih čarnih,
in vmes še svoje duše trudne jeke . . .*

*Živim le v tebi, v toplih dihih tvojih
in v tvojih sladkih smehih, bridkih znojih —
brez duše tavam za teboj na veke . . .*

DVE ZGODBI O NJIVAH

Odklanjam misel, da imata ti dve zgodbi kak namen. Taka stvar se na ta ali podoben način lahko dogodi pri nas, kakor na Francoskem ali Nemškem in ni kriv ne kateri človek ne katera vera, jaz pa sem jo s pravico pripovedovalca povedal.

SILA

Župan Koren je pod jesen prodal gosposkemu človeku kos svojega posestva. Gosposki človek si je zunaj parcelo komaj za silo ogledal in se zanesel na kmeta, zakaj ta se je z debelim prstom pošteno trudil, da na mapi pokaže vse, kar je odstopil. Notar je stal zraven, si vestno zapisoval in napravil pogodbo.

Konec zime je dobil Koren predpis davka tudi za eno gosposkemu človeku prodanih parcel, zmajal z glavo in šel na davkarijo in sodnijo, rajši je bolj previdno povpraševal in pregledoval, ter nazadnje ugotovil, da je ta parcela pomotoma izostala iz pogodbe in je zato vpisana še na njegovo ime.

Tu ga je satan prvič poščegetal.

Ko pa je posijalo na tisto njivo pomladansko sonce in se je gosposki človek po svojem oskrbniku še vedno ni dotaknil, je Korena ščegetalo dalje in huje, dokler nekega jutra sam ni stopil in pričel po njej nekako kopati. Toda že dve uri pozneje je stal poleg njega oskrbnik in ga vprašal, kaj išče na tujem. Župan je dejal, da na svojem; prijazno, a dovolj odločno, da je oni tekkel po gosposkega človeka.

Ko je ta prišel, se je vnel rahel prepir, a Koren je dobro opazil, da gosposki človek ni prav trden. To se pravi: za svojo osebo je že vedel, kaj je kupil in česa ni; vendar ni mogel skriti zbežanosti, ko se je oni tako mirno skliceval na pogodbo in »zemljiškoknjižno stanje«, prič pa ni bilo.

Nekaj dni potem je prišlo od odvetnika v mestu pismo, naj gospod župan ne dela neumnosti, ko je vendar znan poštenjak. Če pa takoj ne prizna pomote, bo tožba.

Koren je dolgo omahoval. Saj če bi bil vedel, da se takšno izcimi, rajši ne bi bil začel. Toda kar meni nič tebi nič nazaj zdaj tudi več ne more, posebno, ker se je stvar že tudi med sosedi raznesla.

In tako je šel brez zastopnika na razpravo: saj ni, da bi moral za vsako ceno dobiti, a stroškov bo tako vsekakor manj.

Razprava je bila presenetljivo kratka. Čeprav je pa za Korena govorila pogodba, se je zdelo, da sodnik — vrana vrani ne izkljuje oči — skoraj bolj verjame gosposkemu človeku. Naposled mu je dal celo prisego.

Ali glej: gosposki človek je odločno odklonil:

»Mi prisegamo samo za življenje in čast, nikoli za denar! Naj priseže gospod župan!«

Tu v tej skrajni sili se je Koren spomnil izhoda. Olajšano se je nasmehnil in dejal:

»Gospod, če vam je po vaši veri prisega tako sveta, tudi jaz ne bi bil rad videti slabši kristjan. Zdi se, da si ta svet res od srca lastite, in nočem, da, čeprav po krivici, o mojem poštenju dvomite. Parcelo vam podarjam!«

O, nesrečna beseda!

»Ne potrebujem vaših darov,« je zarohnel gospod. »Jaz sem pošteno plačal, preplačal. Če hočete, da bo zemljišče moje, priznajte pomoto, drugače prisezite!«

In začel je še sodnik. Opominjal, celo svaril, pri tem pa mirno prižigal sveče in vedno bolj zapiral pot nazaj...

»Dobro! Če že hočete, hudiči, po vsej sili hočete, naj vam bo!« se je zgostilo v županovem srcu. Smrtno bled, a vendar s trdnim glasom je prisegel.

Pozneje je Koren opetovano iskal prilike, da bi onega kje na samem našel. Vse zaman! Čim ga je človek opazil, se je trdo obrnil vstran in prezirno stopal mimo. In župan si ni mogel kaj, da ne bi v srcu še bolj mrzel teh gosposkih ljudi, ki tako neusmiljeno gonijo človeka v nesrečo, ga tišče v pogubo.

Ali morda naposled je trpin vendar našel drugo pot, da si je potolažil vest. Prodal je tisto njivo in nikomur ni povedal, kam je del denar. Umrl je vsekakor mirno in lepo.

REŠENA PARCELA

Kmet Matie se je spovedal in potem mirno čakal smrti. Toda tako, kakor jo čaka človek, ki je še ne pričakuje. Njegov sin in snaha pa sta jo pričakovala. Vendar ne ob njegovi postelji, temveč zunaj na polju, po hiši, v hlevih, kjer ju je bilo bolj treba. Kajti kmet pravilno sodi, da umiraš lahko sam in svojci pristopijo šele, ko se zdi, da si se v resnici odločil.

No, proti večeru tretjega dne je starca vse drugače pograbilo, in zdaj je še sam spoznal, da bo treba iti. Takrat je še dlje časa stala tudi snaha ob njem, preganjajoč mu muhe z voščenega obraza; morda bolj od dejanja usmiljenja še obreden običaj ob umirajočih!

»Poklič! Jakoba!« je zagrgal bolnik. »In vi vsi pojdite potem ven!«

Tisti hip je zunaj strašno zabliskalo, treščilo čisto blizu in se usulo.

»Saj slišite, kako lije!« je odgovorila snaha. »Zdaj bodo vsi vsak čas tu. Seno pa smo vendar spravili, hvala bodi Bogu!«

Takoj za tem so se zaslišali v veži težki koraki in po kratkem obotavljanju je vstopil sin. Z ženo sta se spogledala, si pokimala in ona je odšla ven.

»Po gospoda mi pojd!« je zaječal bolnik.

»Po gospoda? Zdaj v tej sili! Saj ste se šele v ponedeljek spovedali...«

»Sem stopi!« je pomignil starec in pritegnil sina za premočeni rokav.

»Nisem... nisem opravil dobro. Nisem mislil, da bo res konec. Zastran tiste njive... na Prelazu... Ni naša...«

»Kako, ni naša? Saj nam jo je sodnija prisodila.«

»Je... po človeški pravici... Priseči sem moral. Pojdi no, podvizaj se! S tem na duši ne morem pred božjo sodbo.«

Sin je še nekaj časa predse gledal, potem pa vstal in počasi odšel v kuhinjo, kjer je našel ženo.

»Kaj so hoteli?« je vprašala.

Stopil je k njej in ji tiho povedal. Ona je dolgo obračala v loncu, potem se je od strani jezno in sovražno ozrla na moža.

»No, ali pojdeš?«

»Seveda moram iti. Ampak potem...«

»Potem je izgubljen Prelaz!«

Zopet je počasi mešala, a nato se je jezno usulo iz nje:

»In to hodiš čvekat meni, prav meni! Pusti me pri miru in napravi, kar hočeš!«

Mož je topo gledal v ogenj, nato pokimal in tiho dejal:

»Če bi se očetu kaj zgodilo, postavi lučko na okno! Pa ne za dolgo; bom že videl.«

Po sinovem odhodu je bolnik zatisnil oči in težko sopol. Potem je večkrat poskusil dvigniti glavo, kakor da nekaj posluša, nekoga išče. Ob treh po polnoči se je še enkrat stresel in izdihnil. Snaha ga je prekrizala in mu zatisnila oči, potem pa kakor po naključju postavila svečo na okno.

Ob zori sta dva moža iz sosesčine s težavo pripeljala Jakoba v hišo. Z desnico se je opiral na težko gorjačo, z levico si je stiskal rebra.

»Spodrsnilo se mi je in sem do sedaj ležal v Hribarjevi grapi,« je zastokal. Ko sta soseda odšla, je Jakob dolgo strmел na mrtvega očeta in potem z drhtečim glasom vprašal ženo:

»Siromak! Kaj bo zdaj z njim? Ti si tako poučena v krščanskem nauku...«

»Kaj bo zdaj z njim? Tepec! On je imel dobro voljo, da se greha izpove, Bog pa je sprejel to njegovo željo in njegov kes.«

RADIVOJ REHAR

VRNITEV V ZAČETEK

Cenc se je delal kakor da spi, pa je dobro slišal Aniko, kako je pospravljala svoje stvari v veliko košaro. Ko jih je pospravila, se je zaničljivo ozrla po njem in zamrmrala potihoma, a še vedno tako glasno, da je slišal in razumel:

»Svinja pijana! To boš zijal, ko se iztrezniš. Skrbi sam zase! Zbogom!«

Potem je dvignila košaro in jo s svojima močnima rokama zanesla iz barake na voziček, ob katerem je stal desetletni sosedov fantek.

»Pelji, saj veš kam!« je dejala natakajeno.

»Vem,« je odgovoril fantek in potegnil.

Belakova je odšla za njim.

»Le pojdi!« je zagodrnjal Cenc in se obrnil na svojem trdem ležišču. Položil si je roke pod glavo, se zastrmel v umazano okno in mislil:

»Torej je res odšla... In je konec... Konec...«

Po treh letih življenja, ki zadnji dve ni bilo več življenje, se je zaključilo Cencovo skupno gospodinjstvo z Belakovo z njenim odhodom brez besed in slovesa.

Naša sta se bila v dalmatinski gostilni v Vetrinjski ulici. Belakova je bila brez službe, on pa v tovarni in je za silo še dobro zaslužil. Ugajala mu je, pa je prisedel k njej, naročil vina in se z njo spoprijateljil.

Morda bi bilo ostalo tisto poznanstvo samo enovečerni doživljaj, da se ni vmešal brezposelni strugar Bedenik. Belakova je bila njegova ljubica. Moška sta se sprla, stepla in prišel je stražnik ter ju odpeljal k »Grafu«. Drugi dan ga je Belakova čakala pred tovarno. Oklenila se je njegove desnice in dejala:

»Hvala ti, Jože, da si ga odgnal.«

»Kaj je pa silil vate, ko si bila z menoj...«

»Nisem se ga mogla rešiti. Dokler sem bila v službi, mi je izvabljal ves zaslužek, potem me je silil... na cesto...«

»In zdaj?« je vprašal Cenc.

»Bi ostala pri tebi...«

»Pri meni? Kje? Kako?«

»Mislila sem... Ti zaslužiš, pa nimaš od vsega tega nič. Sproti zapraviš. Še oblečen nisi, kakor bi lahko bil, in ješ tudi ne redno. Najela bi stanovanje; sobo s štedilnikom. Kuhala bi ti, prala, šivala. Bilo bi ti bolje...«

»Da bi živela kar tako?« se je vznemiril Cenc.

»Ako bi bil z menoj zadovoljen, bi se pozneje lahko tudi poročila.«

»In če ne bi bil? Saj te komaj na videz poznam.«

»Izpolnila bi ti vsako željo.«

»Že, a vendar... Nisem iz mesta; sem s kmetov. Tam ni taka navada, da... Ko bi izvedela mati in oče!«

»Se ju bojiš? Saj jih imaš že trideset in si sam služiš kruh.«

»To pač.«

»Vidiš! Ti ne ugajam?«

Cenc se je ozrl po dekletu, po njeni polni postavi in prevzelo ga je tiho zadovoljstvo. Prijel jo je za obedve roki in vzkliknil:

»Mislíš zares?«

»Glej ga! Čemu bi ti potem govorila?«

»Nu, pa poizkusiva!« se je vdal skušnjavi.

Najela sta sobo s štedilnikom in se skupaj nastanila. Cenc je delal v tovarni, Anika pa mu je gospodinjala. Ko se je vračal z dela in našel doma vse lepo počedeno in pripravljeno, se je v srcu smejal od zadovoljnosti. Ženska se mu je zdela več ko vse na svetu, in mirno je trpel, da ga je vsega spravila pod svoj upliv. Nič več ni imel svoje moške volje. Poslušal jo je brez ugovarjanja, prenašal vdano njene muhe, ki so postajale vsak dan večje. Nazadnje je bil mišičasti Jože Cenc samo še njena cunjca. Ob tednu ji je izročal ves svoj zaslužek.

Po prvem letu skupnega življenja pa se je nekoč domislil matere in očeta pod Pohorjem ter dejal:

»Pa bi se le poročila, Anika!«

»Saj se vendar še ne mudi! Bog ve, kaj se lahko še vse zgodi. Je tako manj prijetno? Sem ti manj dobra?«

»Ne, le zaradi staršev.«

»So ti dražji ko jaz?«

»Starši so starši.«

»Potem se vrni k njim! Zbogom!«

»Kam hočeš?«

»Preč.«

Cenc je skočil za njo, jo objel s svojima močnima rokama ter prižel k sebi:

»Anika...«

»Me ljubiš bolj ko nje?«

»Da.«

»Bolj ko vse na svetu?«

»Bolj.«

»Potem ostanem.«

Po tistem dogodku Cenc ni več silil vanjo s poroko vse do nekega dne, ko mu je tovariš Skrbiš zabrusil v obraz:

»Pazi na svojo..., da ne bo nosila Bedeniku tvojih žuljev!«

V Cencu je zavrelo; pograbil je kos železa in ga zalučal proti tovarišu, ki se je še srečno umaknil.

Vendar se je v Cenca zagrizlo nekaj grenkega in skelečega. Doma je izbruhnilo iz njega z vso dolgo zadrževano silo. Zdivjal je, da je Anika za hip presenečena osupnila. Nazadnje se je pa zasmejala:

»Zmešalo se ti je...«

»Ne, vedeti hočem! Je ali ni?«

»Norec...«

»Je ali ni?«

»Če verjameš njemu bolj ko meni, me ne ljubiš!« je bruhnila jezno in ogrnila plašč, da jo je moral nazadnje on prositi odpuščanja.

Vendar ji ni več verjel. Zalezoval jo je in spoznal, da Skrbiševe besede le niso bile popolnoma iz trte zvite. Anika je kljub njegovi veliki ljubezni in dobroti živela dvojno življenje. Cenc je vedel, da ga vara, pa je vendarle ni mogel zapustiti; preveč tesno ga je bila priklenila nase. Prisesala se je nanj kakor pijavka in mu pila srce in dušo.

Pričel je piti in zanemarjati delo. Doma je živel v peklju. Ženska se mu je vedno bolj odmikala. Ko je nazadnje izgubil še delo, je bil popolnoma zlomljen in ubit. Vendar še vedno ni imel moči, da bi se je čisto otresel. Še dalje se je plazil za njo, dasi ga je suvala od sebe kakor nekaj, kar je izgubilo za njo vsako vrednost.

Zadnje dneve skupnega življenja v zamazani predmestni baraki je Cenc vidno propadal. Misli so mu postajale tope, čustva so se mu sušila in še ljubezen sama je polagoma vsihala. Nazadnje mu je bilo že vseeno, kako se bo končalo, in ko se je tisti večer tudi zares končalo, je mislil čisto topo: »Naj gre! Enkrat bi itak morala iti... A sedaj?«

Vstal je, napravil nekaj korakov po tesnem temnem prostoru, se ustavil pred zamazanim oknom in zastrmel ven v luč, ki se je bila prav tisti trenotek prižgala na cestnem ovinku. Po umazani šipi se je poganjala velika kovinasto barvasta muha in jezno brenčala.

»Tudi ta si želi od tod, od mene...« je pomislil. »Končano... A jaz?«

Pretaknil je žepe in našel deset dinarjev, ki jih je bil zjutraj prislužil s spravljanjem premoga in cepljenjem drv v mestu.

»Denar,« se je topo zasmel, snel s kljuke suknjič, si ga oblekel in poveznil še klobuk na glavo.

»Kam? Že kam...«

Odšel je v noč in taval po ulicah ves vase izgubljen, dokler se nazadnje ni znašel prav pred tisto dalmatinsko gostilno, v kateri sta se bila pred tremi leti seznanila z Aniko. Potipal je denar, kakor da bi se hotel še enkrat prepričati, če ga res ima, pritisnil na kljuko in vstopil.

Gostilna je bila skoraj polna pivcev in pivk: delavcev, brezposelnih, deklet s ceste...

Pri neki mizi sta sedela Skrbiš in tkalec Orlak. Cenc je prisedel k njima brez besede. Naslonil je komolec na mizo, se zastrmel v Skrbiša in nazadnje dejal:

»Odpusti mi zaradi... nu, saj veš... Bilo je res. Sedaj je konec...«

»Z Belakovo?« je vprašal Skrbiš.

»Z vsem.«

»Sta se razšla?«

»Pobrala je svoje cunje.«

»Se ne vrne?«

»Ne.«

»Zahvali Boga in pij!«

Ponudil mu je kozarec, ki ga je Cenc v dušku izpraznil.

»Vidiš, takšno je to življenje,« se je vmešal že opití Orlak; »izkoreninili smo se in postali gnoj za tujo rast...«

»Kdo?« je vprašal Skrbiš.

»Mi vsi.«

»Povej razločno! Saj ne vem, kaj misliš?«

»Mi vsi, sem dejal. Mi vsi, kar nas je po starih bajtah, predmestnih barakah in vagonih. In sploh mi vsi, kar nas je tu, ako hočeš. Izruti plevel smo, gnoj... Poglej naokoli: sami Cenci, Orlaki, sami... Prišli smo v mesto; mi, da postanemo gospodje, one, da postanejo gospodične in gospe. Mi smo ujeli Anike, one Bedenike. Ali narobe: Bedeniki Anice, Anike nas. Saj smo vsi Anike in Bedeniki. Poglej tisto tam, ki se najbolj dere!«

Cenc in Skrbiš sta se ozrla po mizi v kotu, kjer so sedela tri dekleta z že opitimi moškimi ter pela neubrano:

Razbila se čaša,
iz koje smo vino pili;
svršila se ljubav naša,
koju smo mi krili...

»Tista,« je nadaljeval Orlak, »je iz naše vasi doli v Lukariji. Hči še dobrega kmeta. Izginila je najprej v Zagreb in postala „gospodična“...«

»Ha-ha-ha...« se je zasmel Skrbiš.

»Sedaj vidiš, kaj je. Noče me poznati. Taji, da je od nas in se pači po hrvaško.«

»Pokliči jo!« je predlagal Skrbiš. »Morda bi Cencu nadomestila Aniko.«

»Ne,« je ugovarjal Orlak. »Poslušaj, da povem do konca! Dovolj bi imela kruha, trdno streho in poročila bi se s poštenim kmetom, mu rodila zdrave otroke in vozila luk v mesto. Tu pa... In jaz, in ti, in on! Ne... Izkoreninjeni, vsi smo izkoreninjeni. Gnoj... Ive! Še en liter!«

»Izkoreninjeni,« je pomislil Cenc. »Gnoj... Da, res.« In nenadoma se mu je porodila čisto nepričakovana misel, da je dejal na glas: »Vsaditi se moramo znova!«

»Kam, prijatelj?« je vprašal Orlak.

»V zemljo, iz katere smo se izruli.«

»Se ne primemo več.«

»Zakaj ne?«

»Ker so naše korenine že suhe.«

»In ko bi le še pognale?«

»Poizkusi, ako hočeš! Jaz ne bom.«

»Jaz tudi ne,« je pritrdil Skrbiš.

Tedaj so se znova odprla vrata in v gostilno je stopila Belakova z Bedenikom.

»Sta že tu!« je zašepetal Skrbiš in sunil Cenca s komolcem.

Cenc se je ozrl, kri mu je zalila obraz in v hipu je pograbil steklenico.

»Jo torej še vedno ljubiš? Še nisi ozdravljen?« je zarenčal Orlak in ga prijel za desnico.

»Kdo to pravi?« se je zadril Cenc. »Ti? Sovražim jo. In...«

»To sovrašтво izvira iz ljubezni,« je razsodil Skrbiš.

»Nikoli!«

»Potem dokaži to s tem, da boš miren! Kaj sta ti mar? Dva nova gosta; dva neznana tujca...«

Cenc je postavil steklenico nazaj na mizo, izpraznil naliti kozarec do dna in ga treščil ob zid. Potem je vstal in se poslovil:

»Ne ljubim je več. A uničila mi je življenje. Zato bi jo ubil. In njega tudi, psa. Zbogom!«

»Kam?« sta ga vprašala Orlak in Skrbiš.

»Vseeno je, kam,« je odgovoril Cenc in odšel iz gostilne, ne da bi se le še enkrat ozrl po Aniki in Bedeniku, ki sta se zaradi varnosti umaknila v zadnji kot pri stranskem izhodu.

Ko je stal na cesti, je le še medlo slišal gostilniški hrup in pesem:

Razbila se čaša,
iz koje smo vino pili...

Cenc se je vrnil v svoj zapuščeni brlog v baraki, legel oblečen in si — kakor zvečer — položil roki pod glavo. V sencih mu je kljuvalo in misli so se mu meglile. Izmed vseh je bila jasna le ena sama:

»Mi vsi smo izkoreninjeni... Gnoj za tujo rast.«

Zunaj je postalo nemirno. Veter je butal v umazano šipo v edinem oknu in Cencu se je zdelo, da ga vabi k sebi, kliče na pot:

»Vrni se! Vrni se! Vrni se!«

»Kam?« je vprašal na glas.

»Domov!« je odgovoril veter.

»Se ne primemo več. Suhe so korenine. — Ali pa? Ne, jutri.«

»Danes!«

»Jutri zjutraj!«

»Danes!«

»Danes?« je z muko pomislil. »Morda je le še danes čas in bo jutri že prepozno. Saj veš, Jože, kako je zjutraj, ko ni več večernega poguma, ko se sklepi razkade kakor alkohol...«

Vstal je, pospravil svoje stvari v vrečo in si jo vrgel na ramo. V polmraku svetilke s cestnega križišča se je še zadnjič ozrl po lesenih, črvivih stenah barake, med katerimi se je bila dokončala zadnja scena drame njegove trpke ljubezni do mestne »sreče«. Potem je odkorakal v noč in po cesti proti jugu, proti vznožju Pohorja.

Korakal je trudno dve uri in potem vkreber po pohorskih klancih. Ko je nad Slovenskimi goricami in Dravskim poljem vstajalo sonce, je obstal na griču nad domačo hišo, položil vrečo na tla in sedel. Podprl si je glavo z dlanjo in zamrmral:

»Orlak je povedal resnico, veliko resnico...«

Po razbolelih mislih pa mu je še vedno zvenela pesem izgubljenega dekleta:

...svršila se ljubav naša,
koju smo mi krili...

DANILO GORINŠEK

MATI ŽANJE

*Vselej, kadar srp zamahne,
mati tiho željo dahne:*

*Zdaj požanje za očeta —
naj živi še dolga leta!*

*Zdaj za zdravje stare mame —
Bog naj križ ji sname z rame!*

*Zdaj za delavca, za sina —
naj ne zvabi ga tujina!*

*Zdaj za sina v vojni šoli —
vojske naj ne bo nikoli!*

*Zdaj za hčerko sredi mesta —
naj nazaj jo vodi cesta!*

*Vselej, kadar srp zamahne,
mati tiho željo dahne...*

*Ko že davno je dožela,
zmerej ni še doželela;*

*bo želela večne čase,
a ne ene želje zase...*

MARIBORSKA DRAMA V SEZONI 1935/36

Sezona se je bila odprla v znamenju precejšnje nerveze, ki se je polastila že po prvih predstavah tako igralcev kot občinstva ter se s sporom igralca Furijana z upravo stopnjevala do izgredov v gledališču. Vzrokov neljubim dogodkom ni iskati samo v tem sporu, marveč v zakulisnih razmerah v gledališču, in ne najmanj v uredbi enega samega domačega režiserja v tej sezoni, ki jo je razboritejše občinstvo na omenjeni način odklonilo. Uredba samo enotirne režije je umetniško nevzdržna: režiser ni in ne sme postati robot, plačan od kosa. Treba mu je odmora, da se duhovno zbere, treba mu je domačega tekmeča, ki drasti njegovo častihlepje. In tudi sicer ima taka ureditev vse polno slabosti: samovšečno enoličnost na odru, partizanstvo in spletkarstvo za odrom.

Tako se je naša, drugače precej ravnodušna gledališčna javnost nenadoma znašla pred pravim gledališnim škandalom s policijsko postrežbo in z vsemi potrebnimi prilastki, ne da bi prav za prav vedela za njegove vzroke in smotre. Želja po senzacijah je dobila pri priči obilnega hraniva v vesteh o pomembnih spremembah i v upravi i v umetniškem osebju. In vendar se je sporna zadeva, vsaj na zunaj, kaj naglo polegla in izravnala. Kdor pozna gledališčno življenje, ve, da utripa njegov umetniški ustroj v sangviničnem temperamentu, da naglo vzkipi, da se pa ob ovirah upravnega in materialnega značaja tudi naglo poleže. Kajpak, vsa zadeva, ki jo radi njenega občasnega povračanja imenujemo mariborsko gledališčno pravdo, še s tem ni poravnana, marveč samo odgodena. Za njeno dokončno rešitev bo treba še marsičesa: odločnih reformnih ukrepov gledališke uprave, razboritega in evropsko razgledanega umetniškega vodstva, v prvi vrsti pa poživiljenega zanimanja naše kulturne javnosti za gledališče in pa časa. Zadeva se ne da pregnati. Saj segajo motnje in napote, ki zavirajo razvoj tega umetniškega zavoda daleč nazaj, k njegovim početkom po veliki vojni, in v nekem pogledu še dalje, v tradicijo bivšega nemškega gledališča.

Problem našega gledališča tedaj ni samo in izključno umetniški, kakršnega poznajo in samó pripoznajo večja prestolnična mesta, problem našega gledališča je v dobršni meri nacionalno-družabnega značaja. Vsa evropska gledališča izvzemši Rusijo, so namenjena meščanstvu in v neki meri po njem tudi vzdrževana. Glede meščanstva pa nudi Maribor bizarno podobo rekoloniziranega mesta, kakršnih pozna poveljna Evropa mnogo. Premožnejši del meščanstva, Nemci, žive sami záse, v zagrenjenosti odrinjencev in v privzgojenem rasnem napuhu. Ti ne prestopijo praga našega gledališča. Malomeščanstvo je še na polovici v tujem kmetiškem krogu, uradništvo, v kolikor ga smemo danes še sploh šteti k meščanstvu, je sproletarizirano. Naše pridobitno meščanstvo pa se v Mariboru komaj razvija z vsemi izvirnimi znaki jarega stanu.

Ob tej digresiji, ki kaže vse družbene ovire za nagel umetniški razvoj

našega gledališča, se utegne zamisliti ta ali oni, ki želi našega gledališčnega pacienta zdraviti iz daljave ali pa z najradikalnejšimi kurami. Bolezen ne tiči samo v teatru, temveč v veliki meri v sestavu naše družbe, v njeni neorganičnosti. Zato so odveč in od škode razni klici po političnih in kulturnih komisarijih, ki naj rešuje naše domače kulturne zadrege. Pomoči in rešitve je pričakovati samo od skupnega prizadevanja tukajšnjih kulturnih delavcev in od naše skupne vitalne sile, da preobrazimo sedanji mestni konglomerat v narodno prebujeno jedrnato meščanstvo. In še le tedaj bo nastopilo tudi za naše gledališče pravo zdravje.

Repertoar pretekle sezone je obsegal 13 dramskih del, od katerih je bila ena otroška predstava. Iz lanske sezone se je ponovila Feketejeva »Trafika njene ekselence«. V književnem pogledu kaže repertoar skrbnejši izbor od lanskega leta, vendar pogrešamo tudi pri njem skladne razpredelitve in enotne ideje. V kvalitetni repertoar spadajo: Dostojevskega »Bratje Karamazovi«, Molièrov »Tartuffe«, Rostandova »Vest«, Škvarkinovo »Tuje dete«, v neki meri Zweigovo »Siromakovo jagnje« in po svojih odrskih odlikah Cezarja Arxa »Izdaja pri Novari«; kot slovenski noviteti Kreftovi »Malomeščani« in Kranjčev »Direktor Čampa«. Zabavno-priložnostni repertoar tvorijo: Frankov »Vihar v kozarcu« kot jubilejna in odhodna predstava ge Štefe Dragutinovičeve, Kostovljev »Zlati rudnik« kot zaključek Bolgarskega tedna, Lichtenbergova »Kariera kancelista Winziga« in Wernerjev »Medvedji ples«. Če pristavimo še Golievo otroško igro, je bila slovenska drama zastopana s tremi deli, slovanska s štirimi, nemška s štirimi, francoska z dvema deloma.

Sezona se je otvorila z »Brati Karamazovi« v Debevčevi dramatizaciji. Predstava v režiji J. Koviča umetniško ni uspela. Za tako komplicirano dušeslovno in idejno delo s težavnimi situacijskimi in mimičnimi prehodi, s prepletano igro umske histerije in demonije s tolikimi obrazi v enem samem liku, nima mariborski ensemble ne glasbila ne glasbenikov. Tudi umetnik si mora vedeti mero, kar velja enako za režiserja. Vse drugo je glumaštvo in šušmarstvo.

Za dušeslovnim svetogledom različne in razgaljene človečnosti sledi delo francoskega dvorjanskega baroka z virtuoznim krasnorečjem in prefinjenim družbenim osredjem. Predstava je bolje uspela, ker je tipika molièrovskih oseb našim igralcem laže zmogljiva. Furijan v naslovni vlogi ni docela zadovoljil. Kakor ima ta igralec, brez dvoma najmočnejši v lanski sestavi ensemble, naravnost neizčrpen zaklad mimičnih vizij, tako mu je še izreka malomarna, ohlapna. Ni govorec, in prav v blesteči, virtuožno dognani besedi je največja kvaliteta tega dela, v igrivem ognjemetu besede, poganjajoče v prelestnih kaskadah vedno nove pramene. Furijanov realistični, panonsko enolični govor je zabilisal marsikatero lepotijo dela v stavčnih kadencah in vokalni intonaciji. Najbližja Molièrovi zamisli je bila gdč. Kraljeva. Orgon Pavla Koviča je bil pretirano norčav in spakast. Arxova »Izdaja pri Novari« je spretno odrsko delo, prava poslastica za iznajdljivega režiserja. Delo kaže na

oko večje globine, kot jih v resnici ima. Ustvarila ga je obilna književna erudicija, ubirajoč stopinje za alpsko značajko in njenimi običajnimi motivi in nastroji: rousseaujevsko mistiko kmetiške grude in kohlhaasovsko pravdarstvo. V obilici dramatičnih učinkov ne manjka niti demonska žena, ki pogublja gorjance. Za dober okus in književno mero je delo preobteženo, kar ne moti režiserja, da bi ne ustvaril predstave z močnimi zapletki in krepko povdarjeno zunanjo dinamiko. Malčeva režija se je odlikovala z razboritostjo, doslednostjo in smislom za dekorativno pozo. Bujno plimo in oseko dramskega dejanja je primerno tonsko ubral in poskrbel za krepke zaključke. Predstava je žela uspeh. V ospredju zbora se je uveljavil Pavle Kovič kot kmet-žolnir, ki je bila ena njegovih najboljših ustvaritev. Brata žolnirja je igral Furijan nekoliko previharno. Ugajali so tudi Nakrst kot vojvoda, Kraljeva kot mati in Starčeva kot vražja žena.

Rostandova »Vest« je poznica francoskega ekspresionizma z zadržanim umskim zanosom in prosojno dramsko konstrukcijo. Povojni nostalgiji po miru in bratstvu je dal ljubljanski režiser Debevec dostojno odrsko vizijo. Njegovi režiji, ki se je odlikovala s skladno, zadržano igro, je uspelo iz naših igralcev izvabiti tople, prisrčne tone.

Zweigova zgodovinska reportaža v dramski obliki, ozarjena s svetopisemsko simboliko, režijsko ni uspela niti ni občinstvo bogve kako ogrela. Odrska slika pred glavnim stanom ni bila skladna, tudi je bila režija J. Koviča ohlapna, opravljena z neko površno naglico. Foures Pavla Koviča je bil samo dvojniki njegovega kmeta-žolnirja iz »Izdaje pri Novari«. Mojstrski je bil Furijan kot Fouche. Kot Bibellotte je uspešno nastopila novo angažirana Rasbergerjeva, ki je pokazala priroden igralski temperament in mnogo obetajočo razboritost. V vlogah Bibellotte, Fouresa in Foucheja so kasneje debutirali gđc. Rajnerjeva, Borko in Pahor, od katerih je vzbudila s svojo usmerjeno igro pozornost samo Rajnerjeva; Borko in Pahor sta zaostajala za našim ensembleom.

Enodnevna publicna »Medvedji ples« ne spada v repertoar Narodnega gledališča, ki more v najboljšem primeru uprizoriti komaj 12—14 dramskih del na sezono. Delo ni izvorno niti po zamisli niti po izvedbi, ki je varietetna. Škoda truda in časa za takšno plažo.

Uprizoritev Frankovega »Viharja v kozarcu«, kratke satire na lažne narodne voditelje, nekake zabavne ibsenovke v žepnem formatu, upravičuje dobrodušen humor dela in pa slovesna odhodnica zaslužne igralkе ge Štefe Dragutinovičeve, ki se je s tem delom za vedno poslovila od gledališča.

Kot zaključek Bolgarskega tedna v Mariboru je uprizorilo gledališče Kostovljevo kratko in preprosto komedijo »Zlati rudnik«. Delo je pozdravila javnost kot ljubezniv obisk bratskega bolgarskega naroda na našem odru. Po svoji umetniški in tehnični sestavi kaže delo, da je bolgarska dramatika še mlada, komaj v razvoju. Režija g. J. Koviča je bila brezbarvna, bolgarska sredina mu je očitno tuja.

Večjo pozornost je vzbudila Kreftova komedija »Malomeščani«. Kreftova odrska spretnost in literarna iznajdljivost imata med gledališkim občinstvom mnogo pristašev. Pri njem je občinstvo vedno zvedavo in pripravljeno na kako novo družbeno spotiko. In Kreft kot spreten conférencier dobro ve, kaj je dolžan svojemu občinstvu.

Kot družbena satira je nastalo delo iz cankarskega duha, toda brez Cankarjeve dobrote. V Cankarjevi najbolj jedki satiri zveni še vedno neka sentimentalna človečnost, ki pomirja, in v njegovih najbolj odurnih postavah utripa neko sramežljivo hrepenenje po dobroti. Cankar je slikal našo družbo iz svojevrstnega bolestrnega odnosa do našega meščanstva, iz ogorčenja proletarskega izkoreninjenca do vladajočih. In se zdi, da je ta njegov čustveni odnos za enkrat naš edini pristični narodni patos. Nekako podobno je pisal Gogolj, ki je trpel ob svojih umetniških vizijah. Drugače Kreft, ki je brez toplega čustvenega odnosa do svojih kreacij — kreatur. Kreft bistro opazuje naše družbene slabosti, jih stipizira, zrežira in se jim smeje. Smeje se jim že radi občinstva in pa iz vzvišenosti svojega mednarodno opredeljenega nazora. Toda njegov patos prihaja iz priučene knjižne učenosti, ki v našem občestvu za enkrat še nima lastnega obraza. Gogolj je uničil še nedopisani del »Mrtvih duš«, Kreft bi ga ročno dopisal in naredil iz njega še serijo uspešnih komedij.

Igro v režiji g. J. Koviča je občinstvo simpatično sprejelo, pač radi njene aktualne vsebine. Ugajala sta zlasti mlada igralca g. Verdonik in gdč. Rasbergerjeva. Slednja se je predstavila kot odlična mlada umetnica z izrazito tragično barvo. Prvič se je občinstvu vidneje pokazal g. Košuta s spretno karakterno igro.

V Lichtenbergovi komediji »Kariera kancelista Winziga«, kratki zabavljivki na državno administracijo, je nastopil g. Košič prvič v večji vlogi. Delo je režiral g. J. Kovič. G. Košič je kot Winzig nekoliko razočaral. Njegova zamisel tega odrskega lika ni prepričala. Dobro sta zadela burkasto obeležje komedije gg. Furijan in Grom kot ministra. Primerne šarže so ustvarili tudi g. Košuta kot poslanik, gdč. Starčeva kot letalka, g. Gorinšek kot sekcijski šef in g. Nakrst kot ministrski tajnik.

Senzacija sezone sta bili zadnji predstavi, Kranjčev »Direktor Čampa« in Škvarkinovo »Tuje dete«, obe z zaporo za dijaško mladino. O Kranjčevem »Direktorju Čampi« velja marsikaj, kar smo povdarili že zgoraj pri Kreftu. Delo je enako hudo zarisano, avtorjevo roko je prav tako vodila želja po odrskih učinkih in senzaciji. Kranjčeva odvisnost od Cankarjeve satire pa je še očitnejša, tako v osnovni tendenci, posameznih osebah in prizorih.

Tehnično kaže delo neskladnost in neizravnost dveh samostojnih dramskih zasnutkov. Tako se delo vidno lomi ob dveh različnih težiščih: satiri na vzgojiteljstvo in satiri na politično vetrnjaštvo in karierstvo. Odtod tudi številne tehnične pomanjkljivosti in neverjetnosti. Režijo je spretno vodil g. J. Kovič.

Naslovno vlogo je uspešno igral g. Furijan s povdarkom podjetniške strani Čampovega dvojnega obraza. Nekoliko papirnatega besednika čiste vesti in zagovornika svetosti prepričanja je igral g. Nakrst z zanosom Cankarjevih junakov. Zino je igrala s pristnim dekliskim ognjem gdč. Rasbergerjeva, Marijo s prepričevalno zagrenjenostjo gdč. Kraljeva. Tudi ostali so ustrezali. Gorinškov Koruza je bil preveč karikiran.

Največ prahu pa je dvignila uprizoritev Škvarkinovega »Tujega deteta«. Delo je zanimivo umetniško, enako radi svoje dokumentarne vrednosti in radi svojevrstne dramske tehnike. Tudi je Škvarkin šaljivec čisto ruske barve in formata.

Del naše javnosti je to uprizoritev odločno odklonil. Treba pa je pomisliti, da ima gledališče poleg drugih pomembnih nalog tudi to, da je umetniški razglednik po širnem svetu. Že iz tega čisto informativnega vidika dela ni kar tako zavreči. Da je propaganda! »Tuje dete« v naši obrezi in v mariborski režiji je bilo tako počesano in očedeno, da ni dajalo od sebe nobenega duha. In navsezadnje, če razna znamenja ne lažejo, se bližamo neki vrsti nove demokracije. Demokracija pa pomeni svobodo prepričanja, svobodo duha. Tu je rojstvo prave kulture, prave umetnosti, ki ne pozna in ne prizna krivo-verja, marveč samo drugoverje. In ali ni tudi še dandanes mikavna odlika, veljati za kulturnega Evropeca, neglede na svojo veroizpoved in na svojo politično opredelitev?

Režija g. Koviča je bila nekoliko brezlična, prezrl je marsikak avtorjev miselni povdarek, ki izpoveduje njegovega svojevrstnega duha. Tudi tempo komedije ni ustrezal.

Manjo je igrala gdč. Rasbergerjeva, za komedijo nekoliko prerese. Verdonikov Kostja je bil premehkužen. Svojevrsten v zamisli je bil Nakrstov Perčatkin. Sploh je pokazal g. Nakrst zadnji čas znaten napredek. Furijanov Pribiljov je bil v igri preizrazit in nasilen.

To sezono nas je zapustil nadarjeni g. Furijan, za VI. Skrbinškom drugi najboljši igralec mariborskega ensembela. Njun odhod iskreno obžalujemo. Na mariborskem odru sta ustvarila mnogo lepega, tako da pomeni njun odhod občutno vrzel v enembleu. Prepričani pa smo, da se nam kmalu zopet vrneta.

RADIVOJ REHAR

PONESREČEN EKSPERIMENT FRANCOSKE ZUNANJE POLITIKE

Meseca marca l. 1933. sem na konferenci šefov jugoslovanskih dnevnikov v Beogradu zastavil tedanjemu zunanjemu ministru g. Bogoljubu Jevtiću vprašanje, kako se bo orientirala zunanja politika Jugoslavije in kakšen postane naš mednarodni položaj, ako krene Francija na nova pota, kamor ji ne

bo mogoče slediti? G. ministru je bilo moje vprašanje neprijetno, a iz njegovih, v diplomatsko meglo zavutih besed sem vendarle razbral, kaj bi odgovoril, ako bi smel biti odkritosrčen.

Še istega leta poleti je govoril takratni francoski ministrski predsednik in šef tedaj najmočnejše parlamentarne delegacije, g. Eduard H e r r i o t, na velikem političnem zborovanju v Toulousei o nujni potrebi sporazuma in prijateljstva med Francijo in Italijo. Pariz je ponudil po napetem desetletju fašističnemu Rimu »latinsko« roko, in poslaniško stolicu v večnem mestu je zasedel najbrezpogojnejši francoski italofil, senator g. d e C h a m b r u n. S tem so se pričela dolgotrajna zakulisna diplomatska pogajanja, v katerih je bila Francija tista, ki je snubila, Italija je pa igrala ulogo »kmečke neveste«.

Herriotovo iniciativo so nadaljevale francoske vlade tudi še potem, ko on sam ni bil več ministrski predsednik. Zunanji minister g. P a u l - B o n c o u r je pritiskal na vrata Beneške palače z vso silo, še bolj njegov naslednik g. P i e r r e L a v a l, ki je po novem letu l. 1935. sam odpotoval v Rim, kjer je bil sprejet z vsem fašističnim pompom v duhu »bratstva latinskih sester«. Dne 7. januarja, nekako poldrugo leto po prvem Herriotovem, na Rim naslovljenem apelu, je rimski romar, tedanji ministrski predsednik in zunanji minister, g. Pierre L a v a l, sklenil z italijanskim ministrskim predsednikom in zunanjim ministrom g. Benitom M u s s o l i n i j e m takozvani francosko-italijanski prijateljski sporazum, katerega sta pozneje francoski parlament in fašistični korporacijski svet tudi ratificirala.

Kaj je ta sporazum vse vseboval, širša javnost nikoli ni zvedela in še danes točno ne ve, dobro so pa znani posamezni odstavki: Korektura mej med francosko in italijansko kolonialno posestjo v Afriki v korist Italije, dogovor o položaju Italijanov v francoskem Tunisu, privolitev v svobodo italijanske akcije v Abesiniji ter načrt za podonavski, sredozemski in vzhodni pakt.

Že iz tega sledi, da je bila zamenjava med g. L a v a l o m in g. M u s s o l i n i j e m kaj neenaka: Italija je prejela stvarne koncesije, Francija gole besedne obljube. To so ugotovili celo francoski dnevniki, ki so sicer navdušeno, a med vrsticami vendarle s skepso pozdravljali Lavalov rimski sporazum. Še bolj je pa pokazal to usodno neenakost razvoj dogodkov od 7. januarja l. 1935. do danes. Italija je v polni meri vnovčila vse Lavalove menice, Francija pa nobene Mussolinijeve: Italija je prevzela v svojo suvereno posest po Franciji ji odstopljena afriška ozemlja, dobila za svoje koloniste v Tunisu vse zahtevane privilegije, vpadla v Abesinijo, jo zasedla in proglasila za integralni del svojega novega imperija. Skrbno se je pa izognila izpolnitvi dane obljube o podpori pri snovanju naštetih paktov, ki jih je zasnovala in potrebovala Francija z ozirom na Nemčijo.

Dasi torej Italija ničesar ni izpolnila, kar bi pomenilo kakršnokoli dejansko protiuslugo Franciji za francoske usluge njej, je g. L a v a l s svojo vlado vendarle do konca vztrajal pri besedilu januarskega rimskega sporazuma. Politično in moralno je na vse mogoče načine podpiral Italijo pri njeni abe-

sinski akciji, se upiral vsakemu odločnemu nastopu Zveze narodov proti njej in pristal na obsodbo Italije kot napadalke in najmilejše sankcije samo pod težo skrajnega pritiska Velike Britanije in v Ženevi zastopanih držav. Tudi zagotovilo, ki ga je dal Veliki Britaniji za primer oboroženega spora med njo in Italijo na Sredozemskem morju, je bilo take narave in tako zabarikirano z izmikovalnimi klavzulami »če« in »ako«, da se London nanj dejansko ni mogel opreti.

Danes, ko so marsikatera, sprva temna vprašanja zadnjega leta že precej pojasnjena, ve ves svet, da je omogočila Italiji zmago, in Zvezi narodov z Veliko Britanijo vred poraz, v prvi vrsti samo Lavalova »latinska« roka, ponudena fašističnemu Rimu; in abesinski cesar H a i l e S e l a s s i e se ni zmotil, ko je vrgel v svojem ženevskem govoru 30. junija letos senco obtožbe razen na Italijo tudi na Francijo.

G. Laval je vztrajal na rimskem prijateljskem sporazumu do zadnjega dneva svoje oblasti; izpolnil ga je možato do vseh konsekvenc, dasi je gotovo že prej uvidel, da ga je drugi partner brezobzirno izigral. Za nas v srednji in vzhodni Evropi je le sreča, da je Italija segla najprej po Abesiniji in je zaradi tega odgodila reševanje podonavskega problema v smislu zasnutkov podonavskega, sredozemskega in vzhodnega pakta, kajti spričo takega zadržanja g. Lavala ni nobenega dvoma, da bi se bil tudi ta problem rešil tako, kakor bi hotela Italija g. M u s s o l i n i j a in ne po intencijah in interesih Francije. Sicer so pa bile tudi te intencije same zelo daleč, na primer od starega francosko-jugoslovanskega prijateljstva. Morda je celo samo naključje, da je prišla prva na vrsto Abesinija in ne podonavska in balkanska Evropa!

Vendar bi storili g. L a v a l u in njegovemu zunanjepolitičnemu režimu v Franciji krivico, ako ga ne bi poizkusili vsaj razumeti. Njegova politika nikakor ni bila zlonamerna, marveč samo zgrešena. G. Laval in njegovi niso šli v Rim zaradi »latinske bratske ljubezni«, ampak iz krivega prepričanja, da bodo s tem prijateljstvom zavrnila fašistično Italijo na pot sodelovanja za zagotovitev evropskega miru in varnosti pred nemškimi imperialističnimi podvigi. Verjeli so, da bo Italija popustila v svojih podonavskih in balkanskih namerah, se zadovoljila z gospodarskimi koncesijami in nedolžnimi političnimi vplivi ter ponudila roko sprave ter sodelovanje mali in balkanski zvezi ter v njima celo Jugoslaviji. Toda Italija tega ni storila, in ker je bil g. L a v a l mehkejši del, je pač popuščal in bi bil gotovo še dalje, ako ga zadnje volitve v francoski parlament ne bi bile vrgle iz vlade.

Nočemo trditi, da so bile zunanjepolitične zablode g. L a v a l a odločilne za volilno usmeritev francoskega naroda, ni pa nasprotno zopet nobenega dvoma, da jih je ta narod uvideval in pri volitvah upošteval. V francoskem tisku, celo v desničarskem, ki je stal tako odločno na braniku rimskega sporazuma, so se čedalje pogosteje pojavljali znaki nezadovoljstva z izvajanjem politike g. L a v a l a. P e r t i n a x je v »E c h o d e P a r i s«, glasilu francoskih generalov, ki so se sami zavzemali za zvezo z Italijo, ponovno izražal dvome v

praktično korist rimskega sporazuma. Zdravi instinkt francoskega naroda je zopet začel zmagovati nad zablodo.

Tako sta postala italijanska akcija v Abesiniji in Lavalov padec pri volitvah dva dogodka, katerih posledice bo mogla pravilno oceniti šele bodočnost. Zdi se, kakor zveni morda čudno, da sta rešila Evropo težkih in nevarnih pretresljajev, kajti Italijo je Abesinija za več kot celo leto odvrnila od Evrope, Francijo pa je Rim s svojim postopanjem iztrezil in ji odprl oči. G. Pierrea Lavalala je zamenjal na mestu prvega ministra Francije g. Leon Blum, na mestu zunanjega ministra pa g. Yvon Delbos. Ta dva nista samo predstavnika druge strankarsko-politične smeri, ampak tudi ustvarjalca drugačnega pojmovanja zunanjepolitičnih nalog Francije. Od njiju sicer ne smemo pričakovati, da bosta rešila Abesinijo, ki je vsaj zaenkrat odpravljena, pričakovati pa smemo s polno vero, da ne bosta lahkomišljeno prodajala francoskih zunanjepolitičnih interesov v Evropi za ceno neiskrenih rimskih obljub.

Izid zadnjih volitev v Franciji, deklaracija vlade ob priliki nedavne zunanje-politične debate v poslanski zbornici in senatu, govor ministrskega predsednika g. Leona Bluma pred svetom Zveze narodov v Ženevi 1. julija in pisanje francoskega tiska, ki skoraj soglasno ugotavlja popolni polom Lavalovih hotenj in se, kakor n. pr. »P o p u l a i r e«, povzpenja celo do zahteve, naj se prejšnji ministrski predsednik in zunanji minister zaradi rimskega sporazuma postavi pred sodišče kot veleizdajalec domovine, vse to dokazuje, da je Francija prebolela »latinsko« slabost in se razočarana nad fašistično Italijo zopet vrača k svoji prejšnji zunanji politiki in k svojim starim preizkušenim zaveznikom v srednji Evropi in na Balkanu.

To dejstvo, kateremu moramo prišteti še drugo: iztreznjenje, ki ga je doživela na iniciativo svojega ministrskega predsednika g. Hodže z Italijo tudi naša severna zaveznica Češkoslovaška, ko je hotela navezati sebe in malo antanto tesneje na italijanski blok potom Avstrije, nam ustvarja upanje, da smo največjo nevarnost, ki nam je grozila, po ugodnih naključjih usode srečno prestali in bomo morda že v najbližji bodočnosti — ako nas vsa znamenja ne varajo — lahko svobodneje zadihali. S tem je odstranjena tudi nevarnost, ki nam je grozila v eri g. Lavalala, da bi se podonavski in sredozemski pakt sklenila tako, kakor bi diktirala Mussolinijeva Italija. Glasilo g. Bluma »P o p u l a i r e« piše sedaj, da se morata ta dva pakta skleniti tako, kakor zahteva varnost Evrope in predvsem varnost zaveznikov Francije, pa če ne gre drugače — tudi brez Italije.

Francija se torej vrača na stara pota preizkušenih prijateljstev, naslonjena trdneje na Veliko Britanijo, ki svojega poraza v italijansko-abesinskem konfliktu Italiji ne bo odpustila in ne nanj pozabila. To nam pa daje tudi zaupanje v srečno dovršitev nameravanih reform najvažnejših členov pakta Zveze narodov (čl. 2. in čl. 16.) v smislu okrepitve mednarodne varnosti. Vendar bi pa bilo napačno misliti, da se bodo posledice pravkar preživelih zablod dale že preko noči odstraniti. Za to bo treba več časa in mnogo resnega dela.

SLOVENSKI JUBILEJI

TRISTOPETDESETLETNICA SMRTI PRIMOŽA TRUBARJA. Letargično duhovno stanje, ki postaja za nas Slovence že kar usodno in sramotno, se je pokazalo v vsej svoji nagoti tudi ob priliki tristopetdesetletnice smrti očeta slovenskega knjižnega jezika in književnosti sploh, našega velikana Primoža Trubarja, dne 28. junija letos. Naši dnevnikarji in tednikarji so objavili nekaj krajših sestavkov, slovenska zavedna mladina je v Ljubljani okrasila s cvetjem in zelenjem njegov spomenik, njen zastopnik je spregovoril nekaj besed, in — to je bilo vse! Celó obletnici smrti nemškega pesnika Goetheja in italijanskega Danteja smo Slovenci proslavili skoraj bolj živo in vidno, kakor Trubarjevo. Drugi narodi bi bili pripravili hrupne proslave, ki bi odmevale daleč preko njihovih mejâ v ves kulturni svet. Priedili bi ljudske slavnosti, alarmirali vse šole, organizirali akademije in razstave, izdali spominske razprave in znamke itd. In vendar je Primož Trubar neporušljiv temelj vse naše narodne zavesti, skala, na kateri je zgrajena vsa naša jezikovna samostojnost in literatura, vsa naša samobitna kultura! Brez Trubarja in njegovega dela se morda nikoli ne bi bili prebudili k zavestnemu samostojnemu narodnemu življenju; izginili bi bili najbrže prav tako brez sledu, kakor so Polabski Slovani. Zato bi morala postati vsaka obletnica dneva Trubarjevega rojstva l. 1508. in dneva njegove smrti l. 1586. slovenski narodni praznik. Da je bila prva vodilna ideja njegovega dela verska reformacija v smislu Luthrovem, je že davno, vsaj pa od zmage protireformacije, docela postransko in brezpomembno dejstvo, kajti glavna je postala, ostala in ostane večno Trubarjeva slovenska narodna misel, ki jo je kakor čarovnik priklical iz globoke stoletne nezavesti in odklonil že tedaj vsak predlog o utopitvi Slovencev v kateremkoli drugem narodu. Storil je torej prvi tisto, kar sta stoletja pozneje ponovila ostala dva naša stebra, ostala naša dva velikana: dr. France Prešeren in Ivan Cankar. Protireformacija je do redkih izvodov sežgala njegove in vseh njegovih učencev knjige, misli slovenstva, ki je bila v njih, pa ni mogla nikoli sežgati; vstala je iz avstrijskih protireformacijskih grmad kakor ptič Feniks. Zato smo Slovenci Trubarjev narod in on je naš oče. In zato bo ostala pasivnost in mlačnost, ki smo jo pokazali ob tristopetdesetletnici njegove smrti, še dolgo naša velika sramota.

SPOMINI NA NAŠE POKOJNE

JOSIP ŠUMAN. Med tem ko nam je dala lepa Dolenjska največ leposlovnih pisateljev, so nam rodile naše vinorodne Slovenske gorice največ jezikoslovcev. Tako je bilo od Miklošičevih časov dalje in je še dandanes. To nam potrjuje tudi življenje in delo Josipa Šumana, čigar stoletnico rojstva bi morali letos obhajati. Naš jezikoslovec in znanstveni pisatelj Josip Šuman se je rodil l. 1836. pri Sv. Ani v Slovenskih goricah, studiral gimnazijo ter na univerzi filozofijo, bil srednješolski profesor in nazadnje deželni šolski nadzornik na Kranjskem. Po upokojitvi se je preselil v Drago pri Lovrani v Istri, kjer je umrl 72 let star l. 1908. Sodeloval je v mlajših letih skoraj pri vseh naših tedanjih časopisih ter napisal Slovensko slovnico po Miklošičevi primerjalni in Slovensko slovnico za srednje šole. Razen tega je izdal v nemščini informativno knjigo o Slovincih, ki je bila dolgo skoraj edini sodobni zadevni vir za naše severne sosede.

BOŽIDAR ŠIFTAR. Dasi je bil že »odkritelj Rusije«, grof Žiga Herberstein, ki se je v vipavski šoli (kakor je sam napisal) naučil slovenščine, sin slovenske zemlje, smo imeli Slovenci z Rusi vedno sorazmerno zelo redke in rahle neposredne stike. Posebno malo je bilo Slovencev, ki bi se bili izselili v Rusijo in tam naselili trajno ali vsaj za daljšo dobo. Med te pa moramo prav zato šteti v prvi vrsti Božidarja Šiftarja. Šiftar je bil rojen pred devetdesetimi leti, l. 1846. v našem prelestnem gorskem svetu, v Solčavi v gornji Savinjski dolini. Iz domače vaške šole ga je vodila pot v gimnazijo in potem na univerzo. Kot srednješolski profesor bi bil lahko hodil enaka pota, kakor so jih hodili in dohodili njegovi sodobniki, toda njegovo nemirno srce in globoko slovansko čustvovanje ga je napotilo daleč stran od male slovenske domovine, v največji slovanski svet, v prostrano Rusijo. Dobil je tam profesorsko službo ter ostal tudi kot upokojenec v ruski Kalugi, kjer je v viharju svetovne vojne se približujočem 1913. letu zaključil potovanje svojega življenja. Šiftar je kot slovenski rodoljub in ruski profesor dobro vršil posredovalno vlogo med nami in Rusi, ki mu jo je bila usoda namenila že po njegovi poti. Ruse je seznanjal z nami, nas z Rusi. O Rusiji je pisal pri nas v »Letopisu Matice Slovenske«, »Zori«, »Slovenskem Narodu«, in zlasti »Slovanskem svetu«. Podpisoval se je s psevdonimom Torcov.

MATEJ SLEKOVEC. Leta 1846. se je rodil v Negovi v Slovenskih goricah v preprosti kmečki hiši poznejši župnik in zaslužni slovenski zgodovinar Matej Slekovc. Nadarjenega dečka je vodila usoda življenja v gimnazijo, mladeniča pa v bogoslovje. Kot kaplan je služboval po raznih spodnještajerskih farah, kot župnik se je ustalil pri Sv. Marku niže Ptuja, umrl je pa v Ljubljani l. 1903. Dasi ni studiral univerze, se je vendar ves posvetil studiju zgodovine in postal znanstveni delavec, čigar delo je dragocen doprinos k temeljnemu gradivu za proučevanje naše preteklosti. Slekovc je zbral iz arhivov in matrik zelo mnogo zgodovinskega gradiva ter priobčil v »Slovenskem Gospodarju«, »Kresu«, »Popotniku«, »Slovenskih Večernicah«, »Časopisu za zgodovino in narodopisje«, »Slovincu«, »Zgodovinskem zborniku«, »Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko«, »Voditelju v bogoslovnih vedah« in samostojnih knjigah obilico daljših in krajših razprav, ki bodo ohranile trajno vrednost, zlasti kot gradivo.

FRAN LEVEC. Letos 4. julija je poteklo devetdeset let od dneva rojstva, 2. decembra pa poteče dvajset let od dneva smrti enega najpomembnejših slovenskih javnih, kulturnih delavcev in književnih zgodovinarjev, srednješolskega profesorja in deželnega šolskega nadzornika Frana Levca. Rojen l. 1846. v Ježici pri Ljubljani, je deloval Levec javno in znanstveno skoraj vse svoje življenje, od visokošolskih let do smrti. Zgodovinske in jezikoslovne članke je objavljajl v raznih časopisih, politične razprave pa v goriški »Soči«, »Slovenskem Narodu« in »Ljubljanskem Listu«. Znamenite so tudi njegove biografije o Vodniku, Čopu, Prešernu, Jenku, Erjavcu, Levstiku, Jurčiču, Valjavcu, Koseskem, Kersniku itd. v »Ljubljanskem Zvonu«, »Knezovi Knjižnici« in drugod. Uredil je Jurčičeve, Erjavčeve, Levstikove in Valjavčeve spise, sestavil prvi Slovenski pravopis ter se udejstvoval tudi kot odličan pedagog. Dolgih 10 let je urejeval »Ljubljanski Zvon« in postal tako upliven mentor tedanji slovstveni generaciji. Uredil je mimo tega tudi več publikacij Slovenske Matice. Umrl je star 70 let kot upokojen šolski nadzornik v Ljubljani.

BOŽIDAR RAIČ. Dne 6. junija letos je poteklo tudi petdeset let od dneva smrti slovenskega narodnega buditelja izza časa taborov, župnika Božidarja Raiča, rojenega l. 1827, pri Sv. Tomažu nad Ormožem in poznejšega župnika pri Sv. Barbari v Halozah. Raič je sodeloval sprva v ilirskem gibanju, pozneje je pa objavljajl krajepisne črtice, biografije itd. v »Novicah«, »Slovenskem Narodu«, »Napreju« ter

»Letopisu Matice Slovenske«. Bil je med prvimi, ki so seznanjali Slovence pod Muro z brati med Muro in Rabo, goreč rodoljub in prepričevalen govornik. Petdesetletnice njegove smrti bi se morali spomniti vsaj Ormožani in Haložani.

MARIBORSKO GLASBENO ŽIVLJENJE V PRETEKLI SEZONI (NADALJEVANJE)

Vso grenkobo navedenih žalostnih momentov je okusila najprej naša Ipvavčeva pevska župa. Ko so lanske jeseni bile priprave za Jenkov večer v polnem teku, je zadela kot strela iz jasnega vest o znižanju prejemkov državnim uradnikom. S tem se je bilo kakor znano ustvarilo za dogledno dobo neko nerazpoloženje prizadetih napram vsem kulturnim in drugim ustanovam. Z druge strani pa zopet ni smela Ipvavčeva župa preko tako pomembnega dogodka kakor je stoletnica glasbenega pionirja Davorina Jenka, moža, ki nam je med drugim dal naši dve glavni himni: »Bože pravde« in »Naprej!«. Spričo tega je uprava razposlala vabila na vse predstavnike, na vse javne, gospodarske, kulturne, nacionalne ustanove in osebnosti, vsem članom takozvane inteligence, društvom itd.; vseh vabil je šlo nad 500. A odziv teh osebnih vabil? Tako mizeren, da sem navzočim lahko in upravičeno rekel: »Zrelost naroda za samostojno življenje spoznamo po tem, kako zna častiti svoje velike sinove!« 22. novembra 1935., to je namreč dan Jenkove proslave v Mariboru, ostane večni madež slovenskega ali pa jugoslovanskega Maribora! In vendar bi bil že sam namen prireditve, kaj šele spored, bogati zgodovinski spored moral zvabiti v naše gledališče, kjer se je proslava vršila, vsaj ono število ljudi, ki ga zmore naš Talijin hram, to je 600! In naši pridni narodni delavci, naša neumorna pevska društva, ki so kljub svetemu ogorčenju v srcih, podali točke sporeda z vso ljubeznijo in vdanostjo, bi bili imeli mnogo večje zadoščenje, poleg tega vsaj poplačane materialne stroške! Ljubljana se je izkazala z dvema proslavama skladatelja Jenka in obe sta bili polno zasedeni! Pevski zbor iz Ruš, ki se ni ustrašil denarnih žrtev za ta koncert, je kar obstal pred malomarnostjo Mariborčanov, ki jo je že skupno s pevskim zborom Glasbene Matice Ptuj bil spoznal ob priliki komemorativnega koncerta Ipvavčeve župe v aprilu 1935! In vendar je bil program primerno izbran in se je vsem sodelujočim društvom (Dravi, Glasbeni Matici, Jadranu, Luni, Mariboru in Rušam) poznalo, da so položila v delo veliko truda, da bo proslava čim dostojnejša. Na sporedu je bilo mnogo lepih Jenkovih skladb iz njegove prve dobe, kakor na pr. Tiha luna, Lipa, Rojakom, obe himni, Pobratimija, Na tujih tleh, Što čutiš?, Na moru, Raja, Vabilo, Molitev, pa tudi drugih, tako na pr. zbor iz spevoigre »Vračara« in I. Kolo srbskih narodnih pesmi. Tudi solist Avgust Živko je imel na sporedu tri deloma ponarodele Jenkove skladbe: Dve utvi, Strunam in Kam?

Boljše lice je pokazal drugi veliki koncert pretekle sezone: izvajanje Verdijevega Requiema po pevskih zborih Glasbene Matice in Maribora. Velika dvorana pivovarne Union je bila 8. aprila t. l. zasedena kakor redkokdaj, čeprav je bilo želeti boljšega odziva že radi ogromnih stroškov, ki so spojeni s prireditvami te vrste: štirje zunanji solisti, sami priznani mojstri pevci kakor so J. Gostič, M. Rus, Zlata Gjungjenac-Gavella in Bernot-Golobova, pa veliki orkestralni kompleks so že sami po sebi sinteza stroškov. Tako je Glasbena Matica s tem koncertom denarno komaj prišla na svoj račun, pa vendar je zadovoljivo že dejstvo, da se je — dasi le s pomočjo pevskega društva Maribora — lotila dela svetovnega slovesa in ga pod vodstvom Kozinovic podala tako, da je bilo občinstvo nad vse zadovoljivo. Na višku sta bila ta večer posebno tenorist Gostič in altistka Bernot-Golobova. Pripomnil bi k vsemu le še to, da bi bilo mnogo boljše podati latinske skladbe v slovenščini, tako da občinstvo faktično kaj razume. Če je latinščina liturgični jezik rimske cerkve,

s tem ni še rečeno, da se mora rabiti tudi izven cerkve, kakor na. pr. v koncertni dvorani, kajti sicer bi analogno morali mi vsa tuja dela izvajati v dotičnih tujih jezikih!

Tretji veliki koncert je bila dvakratna ponovna izvedba Sattnerjevega »Vnebovzvetja« ob priliki Slomškovih slavnosti v dneh 28. in 29. junija t. l. po pevskem društvu »Mariboru« pod priznanim vodstvom Janka Gašpariča. Zasedba solistov je bila ista kakor pred leti: sopran Pavla Lovšetova, tenor Avgust Živko in bas, ozir. bariton Fran Neralič. Koncert, ki je bil prvikrat pred polno dvorano Uniona, dočim je pri reprizi bil slabo obiskan, je uspel dobro.

Poleg omenjenih koncertov v večjem stilu je pa bilo tudi nekaj navidezno skromnejših, ki pa so vendarle že vsebinsko, pa tudi po svojih izvajalcih zelo važni. V to skupino gresta dva klavirska koncerta; enega je v začetku oktobra priredila ga. Kozinova, žena dirigenta Marjan, drugega pa dr. Roman Klasinc, ki poučuje klavir na naši matični šoli. V obeh je imelo nepreštevilno mariborsko poslušalstvo priliko spoznati dve mnogo obetajoči koncertni moči, od katerih pričakujemo nadaljnje udejstvovanje, zlasti pa večje upoštevanje naše narodne klavirske literature. Te potrebe ne moremo nikoli dovolj podčrtavati! Naši koncertni umetniki so v prvi vrsti poklicani, da gojijo domačo produkcijo. Kdo pa naj zainteresira občinstvo za neštete skladbe jugoslovanskih umetnikov, ako ne oni, ki imajo vse umetniške in tehnične pogoje za to? To velja predvsem za naše instrumentaliste, kajti pevci so do zdaj pokazali mnogo več smisla za to vprašanje. Potrebno je, da se zavedajo njegove važnosti tudi drugi! V tem pogledu bi priporočal, da posnemajo Zagrebški kvartet, ki goji muziko vseh narodov, predvsem pa našega. Ob priliki svojega gostovanja pri nas, dne 4. decembra 1935 v Narodnem gledališču, so podali na pr. dve skladbi hrvatskih komponistov Jarnovića in Gotovca (poleg Schuberta, Haydna in Dvořáka). Pa tudi sicer je znano, da skušajo ti štirje umetniki (po imenih Miranov-Graf-Aranj-Fabbri) spraviti kjerkoli in kadarkoli naše skladbe do veljave. To naj bo vzor našim reproduktivnim delavcem! Še vedno velja stari izrek: Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti! Celo Trio Brandlove, ki mu dve člani nista pri nas doma, ki ga pa le smatramo za našega, ker nosi ime po naši goslaški umetnici Faniki Brandlovi, ima več smisla vsaj za slovansko glasbo. Prav ta trio, ki tako pogosto nastopa v tujini (kakor tudi zagrebški kvartet) in kjer so mu vedno priznali vse umetniške kvalitete, je poklican, da nese naše glase v tujino, da jih ta spozna in zna ceniti. V taki popolni sestavi kakor je ta trio (pianistka Magda Rusy je prvovrstna, pa tudi čelistka Beatrice Reichert ne zaostaja za njo), bi znala marsikatera neznana naša skladba prodreti med drugimi narodi in naša glasba bi stala pred njimi v drugačni luči. V ostalem, to je več kot razumljivo, nastop teh treh umetnic pri nas je vedno distingviran glasben dogodek. To velja za njih nastop dne 7. oktobra 1935, na katerem so izvajale skladbe Smetane, Chopina, Schumanna in Cassadója, kakor tudi za njihov nastop na svetosavski proslavi in za koncert 8. maja 1936 (s Sukom, Chopinom, Beethovenom in Schubertom na programu). Mimogrede omenjeno, svetosavska proslava bi bila imela povsem koncertni značaj (kakor ga je skozinskoz imela v lanskem letu), kajti poleg tria Brandlove so sodelovali bratje Živkovi (septet) in pevski zbor Glasbene Matice, ali nekonzertno razpoloženje med občinstvom, ki je komaj čakalo na neoficielni del proslave, je precej motilo razvoj večera v umetniško smer, čeprav je treba priznati dobro voljo in trud vodstva, da odstrani vse, kar more motiti izvajajoče umetnike.

Od domačih društev ni razen omenjenih nobeno drugo nastopilo s samostojnim koncertom. Le pevski zbor Slovenskega trgovskega društva je slavil svojo 10-letnico s posebnim koncertom v Narodnem domu dne 21. marca. Zborovodja Drago Cibic orje tam ledino in spričo njegove vztrajnosti bo zbor gotovo še lepo napredoval.

»Drava« je priredila nekaj koncertov na deželi (v Framu, v Rušah in v Studencih), dočim se je »Jadran« omejil na razna priložnostna sodelovanja. Koncertirati v mestu se pravi tvegati. Zato so postala društva mnogo previdnejša. Zato nastopajo tudi bratje Živkovi pretežno na deželi, tako v Slovenski Bistrici in v Ljutomeru, in vedno z lepimi uspehi. Kot novost pa treba povdarjati, da je radijska postaja Ljubljana v pretekli sezoni večkrat prenesla mariborske prireditve ali jih pa v radijske namene organizirala. Tako so imeli priliko nastopiti v radiju poleg Živkovega septeta pevski zbor »Drave«, Glasbene Matice, Maribora, realne gimnazije, solisti Živko, Neralić in Vedralova, komorne skupine, kakor na pr. harpni trio Jetmar-Pelikan-Lukeš, Hladkov godalni kvartet in Brandlova z Rusyjevo.

Koncertni značaj pa so imele še nekatere druge prireditve, ki so bile bolj akademijske. Tako na primer lepo uspeli ruski večer v kazinski dvorani dne 15. februarja ob sodelovanju pevskega društva »Jadrana« (zborovodja U. Vravec), baritona zagrebške opere Anatola Manoševskega, pianista dr. R. Klasinca in čelista Čende Šedlbauerja, ravnatelja Glasbene Matice v Ptujju; dalje razne dijaške prireditve, kakor Jenkova proslava realne gimnazije pod vodstvom prof. Ostrouške, proslava 1. decembra in Zrinjsko-Frankopanska proslava trgovske akademije pod vodstvom podpisanega, proslava »Jadrana« po združenih pomladkih vseh Jadranskih straž naših meščanskih in srednjih šol in dr. Poslednja je imela izmed vseh najboljši obisk; druge pa so se omejile na ožji krog prijateljev in znancev, a so vsekakor tudi kot take dosegle svoj namen.

Naše koncertno življenje pa je deloma in bi bilo lahko več pridobilo z različnimi gostovanji. Sofijski tenorist H. Ivanov na pr. je s svojim koncertom v Narodnem gledališču imel izredno slab obisk. In vendar je šlo za pevca finih kvalitiet, ki je imel vrhu tega namen nas seznaniti z lepoto bolgarske pesmi. Kje je ono navdušenje, ki ga je Maribor tako izrazito pokazal leto dni prej na koncertu pevskega društva »Rodine« iz Sofije? No, pa najsramotnejši obisk je doživel domači delavec in glasbeni sotrudnik, učitelj Drago Hasl iz Ptujja, ko je 12. junija koncertiral s svojim fino izvežbanim mladinskim zborom pred 25 osebami v dvorani Narodnega doma, in to celo dvakrat: popoldne za šolsko mladino (torej niti ljudske in meščanske šole — srednje so bile že zaprte — niso znale poskrbeti za primeren obisk koncerta, ki ga je vodil tak idealist kakor je Hasl!), zvečer pa za — publiko! No, ne vem, morda je bila kriva slaba organizacija, vsekakor srce se nam je krčilo, ko smo v tako malem številu prisostvovali koncertu in občudovali smo zborovodjo-junaka, ki je s svojimi mladimi pevci, morda še nalašč, podvojil svoje sile in razvil program v taki formi, da mu lahko marsikdo zavida, ki je imel kdaj poln obisk, pa ga ni zaslužil! Upajmo, da energičnega in glasbi z vsem srcem vdanega prijatelja Hasla ta neprijetna epizoda ne bo motila v njegovem nadaljnjem delovanju! Nasprotno pa je imel »Trboveljski slavček« tudi letos velike uspehe pred polno hišo in je zopet pokazal svoje vsestranske vrline. Predstavil se nam je z bogatim sporedom pesmi, s katerimi se je pripravil za mednarodni festival mladinske glasbe v Pragi. Gostoval je pri nas 24. aprila sloviti moški zbor »Smetana« iz Plznja, ki nam je pod umetniškim vodstvom Bohdana Gselhoferja podal lep niz zanimivih čeških umetnih in narodnih pesmi.

Čisto svojevrstna prireditev je bil koncert zavoda slepe dece iz Zagreba dne 28. maja, ki je vzbudil veliko občudovanje, zlasti v instrumentalnem stilu. Med deco je nekaj za glasbo izredno in tenkočutno nadarjenih otrok. Kot zadnji gost je nastopilo v Unionu 13. junija pevsko društvo »Tabor« iz Ljubljane pod vodstvom učitelja Frana Venturinija in zapustilo prav lep vtis.

Kakor vidimo, je bilo koncertov mnogo; nekateri bi porekli, da jih je bilo preveč. Ne, preveč jih ni nikoli, le razvrstitev koncertov ni bila vedno ugodna. Nekateri

so se kar zaporedoma vrstili, in to je seveda kvarno vplivalo na blagajniški efekt. Toda tudi brez tega, marsikatera hvalevredna prireditev bi bila zaslužila boljši obisk! — V. M. (Se bo nadaljevalo.)

POLITIČNI ZAPISKI

NAŠA REVIJA IN POLITIKA. »Mariborski Večernik Jutra« je čutil potrebo dati poročilo o prvi in drugi številki »Piramide« pripombo, da politični zapiski v tak mesečnik ne spadajo. Pozabil je menda prebrati pod naslovom na prvi strani zelo vidno tiskano opozorilo, da je naš mesečnik »Neodvisna revija za politična, socialna, kulturna vprašanja in leposlovje«, razen tega pa tudi zasledovati pisanje drugih sodobnih slovenskih kulturnih revij. Glavna značilnost časa, ki ga preživljamo, je namreč ta, da se je politika samovoljno globoko zajela v vse naše javno življenje ter ga skuša obvladati in posiliti na najbrutalnejši način. Tako si skuša samovoljno podvreči tudi življenje naše narodne kulture, dasi je sama izrazito akulturna. V takih razmerah je seveda tudi kultura prisiljena seči po politiki in ima za to popolno pravico. Zato vidimo, da se pričenjajo ukvarjati s politikom celo naše stare kulturne revije, kakor n. pr. »Ljubljanski Zvon«. To poseganje slovenskih kulturnih delavcev in njihovih glasil v politiko našim politikom seveda ni prijetno. V svojem zmotnem mišljenju, da naj kulturni delavec ostane le pri kulturnem delu in prepusti politiko profesionalcu, razpravljanje o političnih vprašanjih pa samo strankarskim dnevnikom in tednikom, zavrača vsako akcijo iz vrst tvorcev naše kulture, ker se čuti po nji neprijetno ogroženega. Takega mišljenjskega izvora so tudi pripombe MVJ o naših političnih zapiskih in člankih. Toda profesionalni politiki se bodo že morali privaditi tudi takih akcij in takih glasov. Zaenkrat so res morda še šibki in premalo združeni, postajajo pa vedno pogostejši in se bodo mogoče že v dogledni bodočnosti zbrali v krik, ki bo krepko odjeknil preko vse slovenske domovine. O drugi pripombi pa ne načenjajmo debate! Zašli bi na pot, ki bi se je zaradi takta rajše izognili. Za naše pisanje in našo smer so nam merodajni izključno le vrhovni ideali in interesi našega naroda, bodrilo pa pisma, ki jih prejemo in v katerih so tudi taki-le stavki: — »Po dolgem času sem zopet enkrat vesel, ko sem zagledal in prelistal Vašo revijo. Dobro mi je dela, ko svež piš skozi mlakužo smrdljivega blata.« — »To je pogum, znamenje življenja in hotenja, razvoja in napredka. — Zelo mi ugajajo tudi razni zapiski. Prav je, da se otresemo tega klečepazenja in pubertetne boječnosti ter da nič več ne poljubljamo bič, ki nas tepe.« — »Tako res neodvisno in brezobzirno glasilo, kakor je »Piramida«, smo že dolgo pogrešali. Vse je res, kar pišete. Le pogumno naprej!«

RAZNI ZAPISKI

NAŠE KNJIŽNICE. Po uradnih podatkih imamo v Sloveniji (jugoslovansko ozemlje) 2129 knjižnic, in sicer 269 ljudskih, 432 društvenih, 698 šolskih, 641 učiteljskih, 28 okrajnih učiteljskih, 61 znanstvenih in še nekaj drugih, ki tu niso navedene. To število je za 1,200.000 prebivalcev vsekakor zelo veliko, dejansko pa izgleda naše knjižničarstvo precej drugače. Po ogromni večini so te knjižnice take, da komaj zaslužijo ime knjižnice. Nekatere imajo le po nekaj knjig, pa še te so zopet večinoma že stare. Novih knjig je v pretežni večini knjižnic zelo malo, ali jih pa sploh ni. Na prste lahko seštejemo knjižnice, ki naroče vse ali vsaj vse pomembnejše slovenske knjige. Druge kupijo katero knjigo ali zbirko le ako jim jo po naključju kdo ponudi, odnosno vsili. Vse ostale žive od knjig, ki so izšle po večini še pred osvobojenjem, ali pa samo od zbirk naših ljudskih knjižnih družb, kakor so Mohorjeva, Vodnikova, Cankarjeva, Mladinska Matica itd. Naše knjižnice torej ne ustvar-

jajo pravega stika med svojimi čitatelji in slovensko sodobno knjižno produkcijo in so tej produkciji sami prav malo v korist, prej celo v škodo. Ako bi vsaj polovica naših knjižnic res živela resnično življenje, bi morale one same odvzeti od založbe vsake naše pomembnejše knjige vsaj tisoč izvodov, dočim jih vzamejo morda sto ali še manj. Ker se izposojevalci knjig zanašajo na svoje knjižnice, še sami ne naročajo novih knjig, zato so v tem oziru mnoge naše knjižnice knjižni produkciji zares dejansko škodljive. Od njih ne bi moglo živeti nobeno slovensko založništvo. Število 2129 knjižnic v Sloveniji je tako v resnici slepilo in nič več. Zaradi tega bi bilo treba naše knjižnice temeljito reorganizirati, spraviti jih na sodobno višino in poskrbeti za to, da dobe zadostna denarna sredstva za nakup novih, sodobnih knjig. Polovico tega dela bi lahko opravila zasebna iniciativnost, ki bi se morala odločno intenzivirati, ostalo pa naj bi bila skrb države ali banovinske samouprave (ko jo dobimo, če jo sploh kdaj bomo?). Ako se briga država za telovadne, sportne, gasilske in podobne organizacije, bi bila še prej njena naloga brigati se za ljudsko izobrazbo potom knjižnic in razvoja narodne književnosti. Toda v tem oziru se pri nas nič ne stori, niti toliko, da bi se ustanovile redne in poštene književne nagrade, kakršne imajo vse kulturne države na tem svetu.

SKUPNE BANOVINKE TROŠARINE. Finančno ministrstvo je izdalo že lani naredbo o uvedbi skupne banovinske trošarine na nekatero konzumno blago, ki naj steka v Državni hipotekarni banki v Beogradu, nato pa razdeli kot osrednji prispevek k financiranju banovin. Naravno bi bilo, da bi se razdelitev izvršila po ključu donosa, to se pravi, da bi dobila vsaka banovina od teh trošarin vsoto, ki bi docela ali vsaj približno ustrezala vsoti, ki je bila v banovini vplačana. Razdelitveni ključ je tak, da dobi naša slovenska banovina, ki je vplačala okoli 6 milijonov dinarjev, dejansko le 2 milijona in 900.000 Din, dočim dobe nekatere vzhodne banovine dosti več kakor so vplačale. Z novim proračunom se je pa obseg teh »skupnih banovinskih trošarin« še znatno povečal, in uvedel v ta namen še novi »prometni davek«. Razdelitveni ključ se je pa sestavil tako, da dobi slovenska banovina od okoli 20 milijonov, ki jih je vplačala samo 2 milijona 900 tisoč dinarjev. Ostala v Sloveniji vplačana vsota t. j. 17 milijonov 100 tisoč, se bo porabila za subvencioniranje vzhodnih banovin, dasi bo njihov delež vplačil dosti manjši kot prejeti prispevek. Ključ, ki ga je sestavilo finančno ministrstvo, določa namreč, da dobe od skupno vplačane vsote 100 milijonov dinarjev vrbaska, primorska, drinska, zetska in moravska banovina skupaj 80 milijonov, dravska, savska, donavska in vardarska pa skupno ostanek, t. j. 20 milijonov, in še to po številu prebivalstva.

ROMAN IZ ŽIVLJENJA SPLAVARJEV. Pisatelj Anton Ingolič, avtor »Lukarjev«, ki jih je letos spomladi izdala Tiskovna založba v Mariboru in o katerih objavimo prihodnjič podrobnejšo oceno, uporablja letošnje počitnice za zbiranje gradiva o življenju naših splavarjev, o katerih namerava napisati večji roman. Ingolič potuje tudi s splavom po Dravi v Beograd.

MONOGRAFIJA O IVANU GROHARJU. Letos v jeseni izide v Ljubljani obsežna knjiga o našem največjem impresionističnem slikarju Ivanu Groharju. Napisal jo je znani pesnik in publicist Anton Podbevšek.

POSMRTNA RAZSTAVA GVAJČEVH SLIK. Za časa letošnjega Mariborskega tedna bo v okrilju kulturnih prireditev tudi posmrtna razstava slik akad. slikarja prof. Antona Gvajca.

ČLOVEŠKI ZNAČAJI IN HISTERIJA

Vse lastnosti, ki označujejo karakter posameznega človeka, niso nič drugega ko duševna dispozicija. V njej se lahko močnejše ali slabše izpopolnjujejo pozitivne ali negativne prirojene komponente onih številnih pojmov, ki jih imenujemo značaj človeka, kakor sposobnost dobrega spomina, sposobnost mišljenja in razsodka, hotenja in trdne volje, nadalje tudi nadarjenosti v glasbi, petju, risanju, računanju itd. Mnogi imenujejo človeško nprav temperament. Že stari Grki in Rimljani so ločili posamezne lastnosti v kolerični, sangvinični, flegmatični in melanholični temperament. Nekateri učenjaki se še danes drže te prastare razdelitve, vendar se smatra danes temperament za izraz prirojenega občutnega razpoloženja, ki temelji na raznih stopnjah razdražljivosti in reakcije živčnega sistema človeka.

Učenjaki so označili sangvinika kot človeka vitke in nežne postave, modrih ali temnih oči, plavih, gostih las, pretežno veselega razpoloženja, ki zelo rad reagira na zunanje vtise, pri duševnih pretresih pa se naglo umiri. Tak temperament pripisujejo največ nežnemu spolu in otrokom v mlajši dobi. Ljudje sangviničnega temperamenta so lahko razdražljivi. Koleriki so po večini moški črnih las, temne polti in temnih oči, močnih obrvi, krepko razvitih mišic in izrazitega obličja. Koleriki so zelo razdražljivi, kar gre gotovo na račun povečane sekrecije žolča. Izraziti koleriki so bili Julij Cezar, Napoleon, Beethoven, a izmed žen mnoge genialne nature z moškimi lastnostmi. Ženskam koleričnega temperamenta pripisujejo vzroke čestih konfliktov, ki jih kot take imajo v svojem ljubavnem življenju. To pa zaradi tega, ker niso popolne ženske, ker jim manjka nekaj ženskega, in tudi zaradi tega, ker iščejo v moških nekaj čisto drugega ko navadne ženske. Mimo tega so večkrat defektne in perverzne. Izraz flegmatik pa često slišimo v vsakdanjem življenju. Flegmatika izpričujejo svetle ali sive oči, svetli lasje, puhlo mišičevje in debele ustnice, velika ušesa, nizko čelo in izrazita uslužnost. Težje je flegmatika razdražiti, ker se po navadi ne zmeni za telesne in duševne reakcije in je pri njem razdražljivost zelo kratkotrajna. Kaj radi obole za prehladom in sklerozo.

Izraz melanholija pomeni doslovno »črni žolč« ali v prenešenem pomenu mrko in turobno razpoloženje. Ljudje takega temperamenta nagibajo h kroničnim boleznim, najčešče notranjim, ki jih spravljajo v tako razpoloženje. Melanholiki so mehkih temnih las, zelenosivih ali črnih oči, suhe in blede kože, navadno visoke rasti in počiva njihovo telo na dolgih nogah. So ploščatih prs, ozkih ramen in podolgaste glave. Mimo omenjenih pa razlikujemo tudi takozvani erotični temperament, ki ga izpričujejo halonirane oči in dolge obrvi.

Ženske so po navadi bolj sangvinične ko moški, plavolaske bolj flegmatične ko črnke, v splošnem pa so prebivalci juga bolj sangvinični ko prebivalci severa. Kakor vidimo, so torej že stari Grki in Rimljani razločevali človekov značaj po njegovih reaktivnih pojavih v uslužne, mirne, flegmatične, kolerične, sangvinične in melanholične afektivnosti. Toda tudi danes je razločevanje človekovega značaja najmerodajnejše. Živahni in lahko spremenljivi občutki se pojavljajo pri sangviniku, trajni in globoki pri flegmatiku itd. Vsekakor je treba pri tem upoštevati kakovost reakcije in hitrost ter moč afekta in nagona. Ljubosumnost, zavist, so karakteristične lastnosti posameznika, obenem pa afekti. Prav tako so afekti lenoba, energija, delavnost itd., iz česar sledi, da določa afektivnost značaj, smer in moč našega delovanja. Vsak dan slišimo na ulici, v uradu, v šoli in čitamo v listih o histeričnih ljudeh in o histeriji. Prav gotovo bo zanimalo, kako sodi grafolog o histeričnih ljudeh, zlasti o histeričnih ženskah, ki so pogostokrat predmet obrekovanja. Znano je, da vsa svojstva, ki označujejo karakter posameznega človeka, niso nič drugega kakor duševna dispozicija. Rokopis posameznega človeka pa je verno ogledalo njegove duše. Grafolog ume čitati iz rokopisa tudi človekov temperament. V svojem arhivu imam zbranih že nad 11.000 najrazličnejših rokopisov, ki se vsi razlikujejo med seboj, vendar jih v glavnem lahko razdelimo na šest skupin. Mimo že naštetih bi spadal v šesto skupino histerični temperament. Že na prvi pogled se vidi iz rokopisa histerika, vse tisto, kar imenujemo »histerično«. Histerični ljudje hočejo doživeti vedno nekaj senzacionalnega, vselej hočejo biti v središču vsega, vedno interesantni, povsod hočejo vzbujati pozornost, nikdar nočejo biti ničesar krivi, kaj radi kompromitirajo druge, poveličujejo sebe in so v celoti izraz nenasitnega egoizma. Zelo radi pišejo anonimna pisma, so brezobzirni, zlobni in intriganti.

Mnogo bolj kakor pri moških pride histerični temperament do izraza pri ženskah. Histerična ženska hoče biti vedno več kot je, vselej in povsod se prikazuje v drugi luči in neka notranja bolezen jo sili k temu, da dela zgago, kjer le more. Niso pa pri tem izvzeti seveda tudi histerični moški. Posledica histerije je abnormalni način reakcije na življenjske dražljaje kot izraz neke posebne oblike prirojene psihopatije. Če prištejemo k vsem gornjim lastnostim še brezpogojno sugestibilnost, afektivno neskladnost, nestalnost, periodično razdražljivost, nagnjenje k laži in tatvini, hipertrofirano stremljenje po slabem, potem dobimo približno sliko histeričnega temperamenta.

Zdravniki so našli glavni vzrok histerije tudi v seksualnosti. Mnogo pripomorejo do tega hude bolezni, organski procesi v možganih in okolje, v katerem človek živi. Ni pa samo seksualnost vzrok histeričnih reakcij. To nam je pokazala svetovna vojna z velikim številom histeričnih reakcij pri moških. Teorija o vzrokih histerije in o pogojih lastne stalne želje za nečem v neki ogocentrični smeri je našla prav v svetovni vojni najboljše oporišče.

Dolgo časa je prevladovalo mišljenje, da so histerijske reakcije samo izraz ženske narave. Znano je, kako je Hipokrat karakteriziral stare device in mlade vdove in kako jih je navajal na normalni tir življenja. Kakor torej vidimo, ni seksualnost kot psihični kompleks edini vzrok histerije. Seksualnost je samo eden izmed mnogih ostalih vzrokov, ker je na svetu mimo ljubezni tudi lakota in skrb za zaslužek, za vsakdanji kruh; sami vzroki, iz katerih se lahko izcimi histerija.

CILIO šumeča limonada

v tabletah po 50 par

je odlična brezalkoholna osvežujoča pijača za staro in mlado. Izdeluje se iz prvorazrednih, zdravju koristnih sestavin ter je radi svojega izvrstnega okusa in prijetno osvežujočega delovanja že dolgo vrsto let zelo priljubljena.

5. Obiščite JUBILEJNI od 1. do 9. avgusta 1936

MARIBORSKI TEDEN

POD POKROVITELJSTVOM NJ. KR. VIS. KRALJEVIČA ANDREJA
50% popusta na železnicah od 30. julija do 11. avgusta 1936

Velika gospodarska in kulturna revija!

Industrija - Tekstilije - Trgovina - Obrt - Poljedelska razstava - Pokušanje vin - Veliki gasilski kongres - Razstava jadralnih in motornih letal - Demonstriranje obrambe proti strupenim plinom - Filatelistična razstava in borza mark - Zgodovina - Umetnost - Socialne ustanove - Turizem - Ženska narodna obrt - Modna revija - Akvaristična razstava - Razstava kuncev in golobov - Razni kongresi - Koncertne prireditve - Sportne atrakcije - Velik zabavni park na razstavnem prostoru...

MARIBORSKI OTOK, najlepše kopališče v Jugoslaviji . . .
Šumovito, romantično POHORJE . . . - Gostoljubni MARIBOR,
jugoslovanski MERAN . . ., vabijo Vas na obisk!

TISKARNA
LITOGRAFIJA
OVOJNI TISK
KNJIGOVEZNICA
PLAKATIRANJE

Mariborska tiskarna d. d.
Maribor, Telefon 20-24

Kako lahko uporabite Karmahove

spodobnosti ? za sebe

Ako hočete v kakršnikoli zadevi doseči odločitev, ali pa do dna spoznati svoje soljudi, potem pošljite vzorec svoje, odnosno njihove pisave na naslov:

KARMAH STUDIO, ŽALEC.

Svoje vprašanje formulirate lahko tudi tako, da se nanaša le na zadevo, ki Vas najbolj zanima, in se more izvršiti Karmahova koncentracija potem v tej po Vas določeni smeri, ne da bi se izgubljala v posttranskih stvareh.

Karmahovo delovanje!

Vzgoja otrok, poklicna vprašanja, zakonske zadeve, trgovske zveze, odločitve v dvomljivih primerih, osebna vprašanja, anonimna in ponarejena pisanja itd., vse to so vprašanja, ki so na dnevnem redu in pri katerih psihografologov nasvet lahko ugodno preokrene usodo. V življenju vsakega človeka so odločilni trenotki, v katerih zadostuje majhen nasvet, da se spravi življenjska pot na drug tir. Psihografologija ni nikako megleno prerokovanje, temveč je rezultat duševnega proučevanja in analiziranja rokopisa. Dober psihološki nasvet je že marsikoga obvaroval pred nesrečo, zavistjo in celo pred uničenjem eksistence.

Izvolite upoštevati!

Da damo vsakomur priliko, da lahko uporabi svoje zmožnosti glede na pomoč in nasvete za sebe, znaša cena za eno skico v pismenem posvetovanju samo Din 50.—. Izčrpna studioanaliza in posvetovanje pa stane samo Din 100.—. Ta zneska je treba smatrati skoraj izključno kot stroške. Vsak nadaljni preizkus pisave se računa posebej.

Vsa pisma in vprašanja se morajo pošiljati naravnost na stalni naslov:
KARMAH STUDIO - ŽALEC - DRAVSKA BANOVINA

39:-

2961-14819

49:-

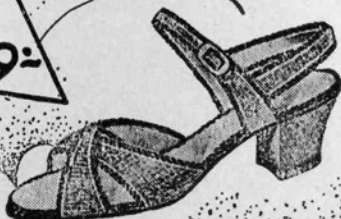
69895-9193

49:-

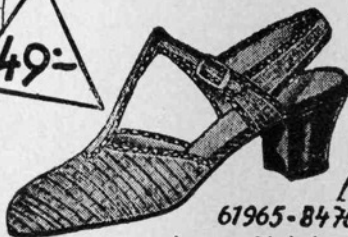
2491-14

49:-

64895-4487

49:-

61965-8470

29:-

35643-4831

59:-

699

69995-6182

79:-

1437-27

Rata

